

Samvirke

NR. 14, 1957
15. AUGUST

En rose for en ladning sild

En hel skibsladning gode, fede islandske sild blev engang solgt for en enkelt forgyldt rose – ganske vist en indviet rose fra pavens egen hånd, men alligevel – dårlig økonomi, ikke sandt?

Der er mange måder at handle på, alt efter hvem det er, der handler. I dette tilfælde var det kong Kristian den Første, der afsluttede handelen, idet det var ham, der købte rosen af paven under en storslået og kostbar rejse til Rom. Kongen fik for øvrigt samtidig ret til at opføre et universitet i København – han skulle blot selv betale omkostningerne.

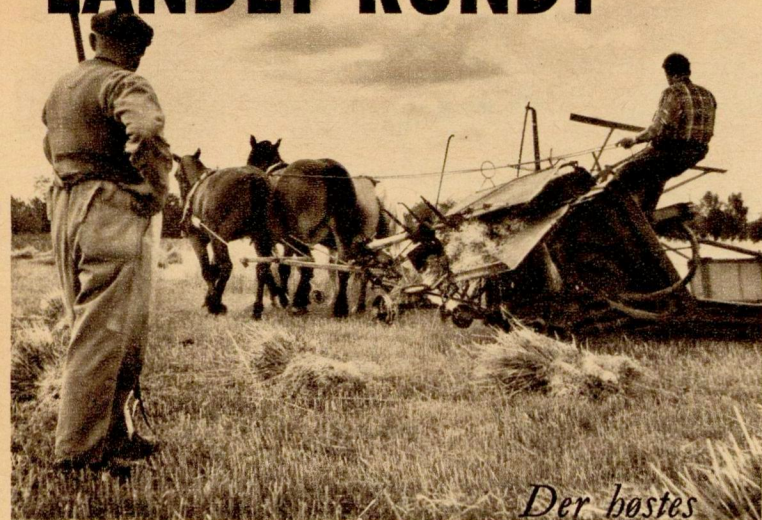
Kristian den Første var i stadig pengetrang, han var ødsel og pragtlysten, og penge forslog intet i hans regeringstid. Et typisk eksempel på hans store behov for penge er en begivenhed, som fandt sted i 1461, hvor kongen var på jagt efter den flygtede svenskekonges skatte. Han tvang nogle sortbrodermunke til at røbe, at den svenske konge skjulte sine skatte i klostret i Stock-

holm, og kom derved i besiddelse af 8000 mark samt mange andre værdier, bl. a. 222 tunge sølvfade, men det var som en dråbe i havet – kongen var stadig i pengeforlegenhed.

I dag ved enhver, at man ikke kan tillade sig at ødsle med værdierne – tjene penge med den ene hånd og strø dem kritikløst ud med den anden. Mange mennesker bliver efterhånden klare over, at det giver en behagelig fornemmelse af økonomisk sikkerhed, hvis man har en bankkonto, man kan trække penge på, når større udgifter skal afholdes. Derfor er det klogt at sætte sparepengene ind i en bank. Der er pengene sikkert anbragt, de giver gode renter, og samtidig er indskyderen med til at holde samfundsmaskineriet i gang, idet banken atter låner pengene ud til fremme af produktion og beskæftigelse. Sæt derfor penge – store eller små – ind på en bankbog i Andelsbanken, så vil De hurtigt opdage, at selv små beløb kan vokse og få stor betydning den dag, De får brug for pengene.

ANDELSBANKEN

LANDET RUNDT

Der høstes

MESSINA-KOLDING

KOLDING-MESSINA

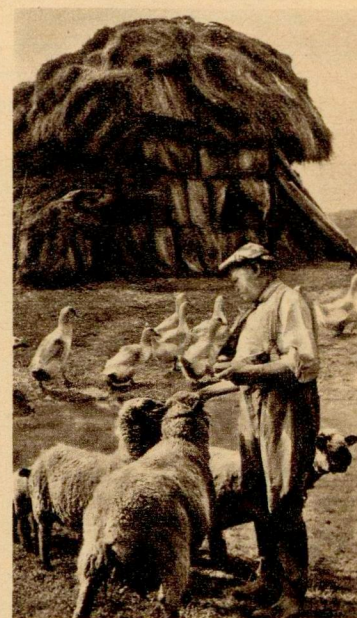
DER UDVEKSLES GAVER. Kolding er udpeget som Messinas venskabsby, og der har været besøg i Kolding af sicilianske modstandsfolk, en professor og en dommer. Kolding gymnasium var et af målene for besøget. Nu har gymnasiet modtaget en smuk samling sicilianske vin-kærrer og andre smukke håndarbejder fra Messina (bill. t. v.). Elever på Kolding gymnasium har som tak fremstillet en række specielle danskprægede gaver med oplysninger om Danmark til den sicilianske skole i Messina (bill. t. h.), hvor professoren, der var på besøg, er lærer.

FLIDEN BELØNNET. Efter en lang arbejdsdag tog husmand Verner Jespersen, Lindø, Nordfyn, hver dag gennem flere år 2 gange om ugen ind til Odense for at uddanne sig som organist på Det fynske musikkonservatorium. Uggerslev menighedsråd har belønnet hans flid og udholdenhed ved at ansætte ham som organist efter fru Laura Petersen, der trådte tilbage efter 51 års tjeneste.

HAR „SLÆT SIG PÅ FLASKEN“. Harald Petersen, villa „Ly“, Vagtelvej i Aarhus, har på det nærmeste fyldt sin villa med flasker i alle størrelser, former og farver. Overalt, hvor der bare kan stå en flaske, står der en sådan. Harald Petersen har i 52 år været ansat på restauranter som varekontrol-lør, men han har aldrig i sit liv smagt så meget som en dråbe af den spiritus mange af flaskerne har indeholdt. Han har alle sine dage været afholdsmand med en „ulykkelig kærlighed“ til flasker.

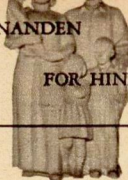
GODT AT BO BLANDT DYR.

Chr. Rasmussen, der tidligere var en kendt hingstekommissionær og boede i Vejen, har nu slået sig på fåreavl og bor mellem sine dyr på Lundsmark bøde syd for Ribe. Boligen er en vældig balmstak. Kun de fire strenge vintermåneder fra november til marts tyr han af og til om natten til slægtninge i Vejen, men vinter og sommer er han hver dag at finde i sit balm-bus mellem de kære dyr, og fra april til oktober har han fast bolig i villa „Halmly“.

VARTEGN. Rudkøbings smukke gamle bymølle har gennemgået en omfattende restaurering og er nu genindviet. Restaureringen er sket på Nationalmuseets foranledning. Dansk-amerikaneren Emilius Jørgensen gav det første og største beløb til indsamlingen til fordel for restaureringen og var æresgæst ved møllens genindvielse.

Forsiden: Mælkemanden – ja, han er jo ikke helt, hvad han var i „gamle dage“, mælkemanden ringer ikke mere med en klokke for at kundgøre sin ankomst i gaden. Mange steder har man fået „mælkeordninger“ – ikke et ondt ord om dem – men hyggen omkring mælkemanden har de i hvert fald fjernet. Alligevel er mælkemanden en af dem, der bedst kender byens liv og mennesker. Og af og til får han sin viden frisket op, når han som på forsiden får en lille sludder med en af de yngre forbrugere.

Hvad de dog siger

OM BRUGSFORENINGERNE

Navnlig op mod valget i maj repeteredes mange af de gamle, misforståede påstande mod brugsforeningerne. Her bringer vi en liste over de mest almindelige med tilhørende svar. Klip artiklen ud, så ved De, hvordan De skal tage til genmæle, næste gang De får påstandene revet i næsen i aviser eller i dagliglivets diskussioner, for de kan nemlig tilbagevises med de tørre kendsgerninger. Husk også, at der aldrig bør gå politik i disse spørgsmål. Brugsen er en upolitisk sammenslutning af forbrugere af alle „kulører“, ene og alene med deres egen fordel til formål.

1. PÅSTAND:

**Brugsforeningerne
nyder et skatteprivilegium på bekostning
af det øvrige samfund.**

SVAR: Denne myte synes udødelig, fordi politiske interesser ser deres fordel i at holde liv i den. Og hvad er så sandheden? Her nytter kun eet: Tallenes tale. For at bevare den strengeste neutralitet vil vi hverken bruge sammenligninger, der er opstillet af brugsforeningsfolk eller købmandstilhængere, men derimod det sidste nye materiale med officielt, blåt stempel, udarbejdet af de fire uvildige skatteeksperter, som professor Thorkil Kristensen i sin finansministerperiode satte i arbejde med at undersøge påstanden om brugsforeningernes skatteprivilegium. Af deres betænkning kunne man slutte, at uddeleren alene i reglen betaler betydeligt mere i skat end købmanden, til trods for, at købmanden gennemgående tjener dobbelt så meget som uddeleren på hver krone, der går over butikkens disk. (Brugsens omsætning er nemlig størst.) at selve brugsforeningen gennemsnitlig betaler 24–28 pct. i skat af det overskud, der bliver tilbage, når dividenden til medlemmerne er betalt, d. v. s. fuldt så meget som de aller-

fleste købmænds skatteprocent. at brugsforeningen og uddeleren tilsammen betaler et par promille mindre i skat end købmanden, målt i forhold til omsætningen (i fire af de femten undersøgte skattekrede var det dog købmanden, der var den mindste skattebetaler i forhold til omsætningen). Skatteforskellen er altså uden betydning.

Hertil skal vi kun føje, at når man inddrager butiksmedhjælpernes skat i ovenstående sammenligning, viser det sig, at den typiske købmand plus evt. medhjælper betaler mindre i skat end brugsforening plus personale, målt i procent af omsætningen.

2. PÅSTAND:

**Brugsforeningernes
dividendeudbetaling er
et fordyrende
„reklamenummer“
i lighed med
rabatmærkesystemer.**

SVAR: Denne bundforkerte opfattelse rækker helt op til selve landsformanden for De danske Husmoderforeninger, der for nylig i et radioforedrag vendte sig mod den fordyrende rabatfeber og tillod sig at placere dividendeprincippet i samme skuffe. Der er grund til at slå fast, at når private handlende

giver rabatmærker, udsteder de simpelthen gældsbeviser, der binder dem til at tilbagebetale et ganske bestemt beløb i kroner og øre. Et sådant system kan kun praktiseres ved i første omgang at lade kunden betale en overpris af nøjagtig samme størrelse plus et beløb til dækning af udgifterne ved at fremstille klistremærker, sparehefter m. m. En amerikansk undersøgelse har vist, at de fleste handlende forhøjede priserne med ca. 4 pct. for at være sikre på, at alle ekstra udgifter blev dækket.

Sådanne fiksfakserier med prisen sker ikke i en brugsforening. Her foretrækker man at føre en renlivet prispolitik uden at stikke folk blå i øjnene ved at lade varerne ledsages af hjemmelavede „gældsbeviser“. Man binder sig ikke til nogen bestemt tilbagebetaling på forhånd, men giver forbrugeren den lave pris med det samme. Når så året er gået, konstaterer man overskuddet og fordeler det som dividende

til medlemmerne i forhold til deres indkøb. Hvem skulle ellers have det? Hvad gør den private handlende med sit overskud? Han stikker det naturligvis i sin egen lomme.

3. PÅSTAND:

**De store, sociale bolig-
selskaber favoriserer
brugsforeningerne ved
udlejning af butikker.**

SVAR: Dette løst underbyggede argument fremsættes gang på gang fra købmandsside, som regel i forbindelse med kapløbet om butikker i de hastigt voksende forstads kvarterer. Rent faktisk har brugsforeningerne imidlertid kun fået en meget lille del af de nye butikker, siger direktør Kaj Nielsen, Hovedstadens Brugsforening. Ifølge Boligselskabernes Arbejdsmålsråd de sociale bolig-

EN IDE, DER

Hvordan får vi bragt brugsforeningsmedlemmernes indstående gældsposter ud af verden på den mest smertefri måde?

Det er et af de værste problemer, en forening kommer ud for, når den har besluttet sig til at indføre kontant betaling eller ordnede, kortfristede kreditvilkår. Hverken medlemmerne eller brugsforeningen er nemlig tjent med, at overgangen føles alt for voldsom med pludselige krav om betaling af al gammel gæld.

En bemærkelsesværdig anvisning på, hvordan det kan gøres, er for nylig givet af en kendt brugsforeningsmand, uddeler Chr. M. Pedersen, der le-

der Ryslinge brugsforening grovvareafdeling.

Her skete først og fremmest, at man blev enig om efterleve en længe overset kreditbetingelse til punkt og prikke, nemlig at betalingen for hver måneds køb af varer skulle falde senest den tiende i den følgende måned.

Dernæst at al gammel gæld der ikke kunne afvikles på overgangstidspunktet, blev overført til den lokale andelskasse med brugsforeningen som kaution, altså ganske enkelt som et fast lån, der krævede forrentning, som skulle afdrages efter aftale med hvert medlem senest i løbet af et år.

På den måde overflyttedes i

selskaber nytår 1956 over 1019 butikker inden for den del af Storkøbenhavn, hvor HB virker. 702 af disse butikker er opført efter 1938, da den udvidede boligstøtte Lovgivning trådte i kraft, og af dem har HB lejet 50 – svarende til 7 pct. Sandheden er altså, at HB tværtimod er blevet forfordelt, og der kan påvises adskillige eksempler på, at HB er blevet udelukket fra lejemaal af politiske grunde. I Århus havde Århus Brugsforening nytår 1956 lejet de 12 ud af boligforeningernes 153 butikker, dvs. knap 8 pct., og senere har man i et par butikstørve med ialt 20 butikker, opført af boligforeninger, fået de 4. Ud over Århus Brugsforening findes der i byen og forstæderne yderligere 9 brugsforeninger, der dog kun har 3 af deres butikker placeret i boligforeninger. Til sammenligning nævnes, at boligforeningerne ialt har 64 butikker i forstæderne.

Også i flere andre store provinsbyer har brugsforeninger mødt vanskeligheder, når man ville leje plads til nye afdelinger, men iøvrigt er der selvsagt intet grundlag for at tale om favorisering, fordi en stor bybrugsforening, der gennem mange år har bevist sin levedygtighed og konkurrenceevne, opnår adgang til butiksnettet udenom bykernen. Allerede for et par år siden oprettede købmandsforeningerne en „konsulent-tjeneste“ til at forhandle med boligselskaber, kommu-

nalpolitikere og byplanlæggere om butiksfordeling, hvilket dårligt kunne opfattes som andet end et forsøg på at nå en fortrinsstilling for købmandsinteresser, uden at brugsforeningerne blev taget med på råd.

4. PÅSTAND:

Brugsforeningerne udgør en koncern, der dirigeres fra et centralkontor (FDB).

SVAR: Denne misforståede opfattelse træffes endog undertiden inden for selve medlemskredsen, navnlig blandt nye medlemmer. Heldigvis er fejlen let at rette, for den beror ikke på andet end manglende kendskab til brugsforeningsbevægelsens organisation: FDB ejes af brugsforeningernes medlemmer, den øverste myndighed er generalforsamlingen, der består af repræsentanter for landets 2000 brugsforeninger, og som mødes en gang om året for at tage stilling til FDBs resultat. Også i den øvrige del af året har hver enkelt forbruger mulighed for at gøre sin indflydelse gældende på FDB ved at gå til sin kredsrepræsentant, der sammen med landets andre folkevalgte kredsrepræsentanter udgør FDBs repræsentantskab.

Dette organ får nemlig forelagt alle vigtige sager til beslutning og vælger FDBs bestyrelse, der har det øverste ansvar.

Det er med andre ord brugsforeningerne, der i fællesskab dirigerer FDB.

5. PÅSTAND

Brugsforeningerne ønsker at udslette den private stand af småhandlende.

SVAR: Påstanden repræsenterer en grov forvrejning af det standpunkt, at brugsforeningerne er tilhængere af den friest mulige konkurrence til gavn for forbrugerne. Fuld konkurrence hindres bl. a. af næringslovens forbud mod, at en detailhandler opretter flere end eet udsalg i samme kommune. Får f. eks. en dygtig købmand eller en „åben“ brugsforening (d. v. s. med næringsbrev) lyst til at oprette en filial andetsteds i byen, er dette ønske ulovligt. Herved opnår visse handlende en kunstig beskyttelse mod konkurrence fra filialbutikker, der i kraft af en central ledelse, store fællesindkøb og fælles lagre kunne sælge varerne billigere. Set med forbrugerøjne er et sådant forbud derfor skadeligt, og brugsforeningerne ønsker det af samme grund ophævet. Det skyldes absolut ikke fjendskab mod købmændene, men ene og alene lyst til at vise forbrugerne, hvad foreningerne kan præstere i en sund kappelstrid uden snærende bånd.

6. PÅSTAND:

Om ikke andet, kan man altid tage på kredit i Brugsen.

SVAR: En landmand spurgte sin konsulent, hvordan han skulle skaffe kapital til omlægning af driften og fik til svar: Du skal bare ta' på kredit i brugsen! Selv om denne historie forhåbentlig er en undtagelse, kommer en sådan misforstået opfattelse af brugs-

foreningens opgaver til udtryk mange steder, også når hjemmets økonomi skal tilrettelægges. Resultatet er, at gæld til brugsen er noget af det sidste, der betales, og det er farligt for foreningens trivsel. Kontant betaling hørte til de allertidligste brugsforeningers grundprincipper og bør også hyldes i dag. Ved at stifte store forbrugskreditter i deres forening skader medlemmerne i realiteten sig selv, fordi de påfører brugsen renteudgifter, arbejdsomkostninger til regnskabsføring og afhængighed af lånt kapital – alt sammen noget, der forringer brugsforeningens styrke til at løse sin hovedopgave: At fremskaffe de bedst mulige varer til den billigst mulige pris på den enklest mulige måde. Hertil behøves kapital, og derfor er det forkert – selv i en snæver vending – at lade brugsen virke som „låneinstitut“.

KENDER DE ANDRE MÆRKVÆRDIGE PÅSTANDE

*om brugsforeningsbevægelsen,
som De synes for-
tjener at blive rettet,
vil SAMVIRKE
være taknemlig for
at høre fra Dem,
så spørgsmålene kan
blive belyst offentligt.
Fordomme og
misforståelser, der
holdes i live af
brugsforeningernes
modstandere,
skader ofte mere,
end mange
tænker sig, og skal
ikke have lov
at stå uimodsiget.*

GØR GÆLDFRI

000 kr., som otte måneder senere var bragt ned til 19.000 kr. Tidligere opnåede foreningen rentebesparelse svarende til 100 kr. årlig. Omsætningen er praktisk taget ikke ændret, og medlemmerne beholdt man så som alle.

Det samlede resultat af den kreditordning – samt en afbringning af varelageret – var i løbet af et år, at foreningen fik frigjort 64.000 kr. til gavn af mere nyttige formål.

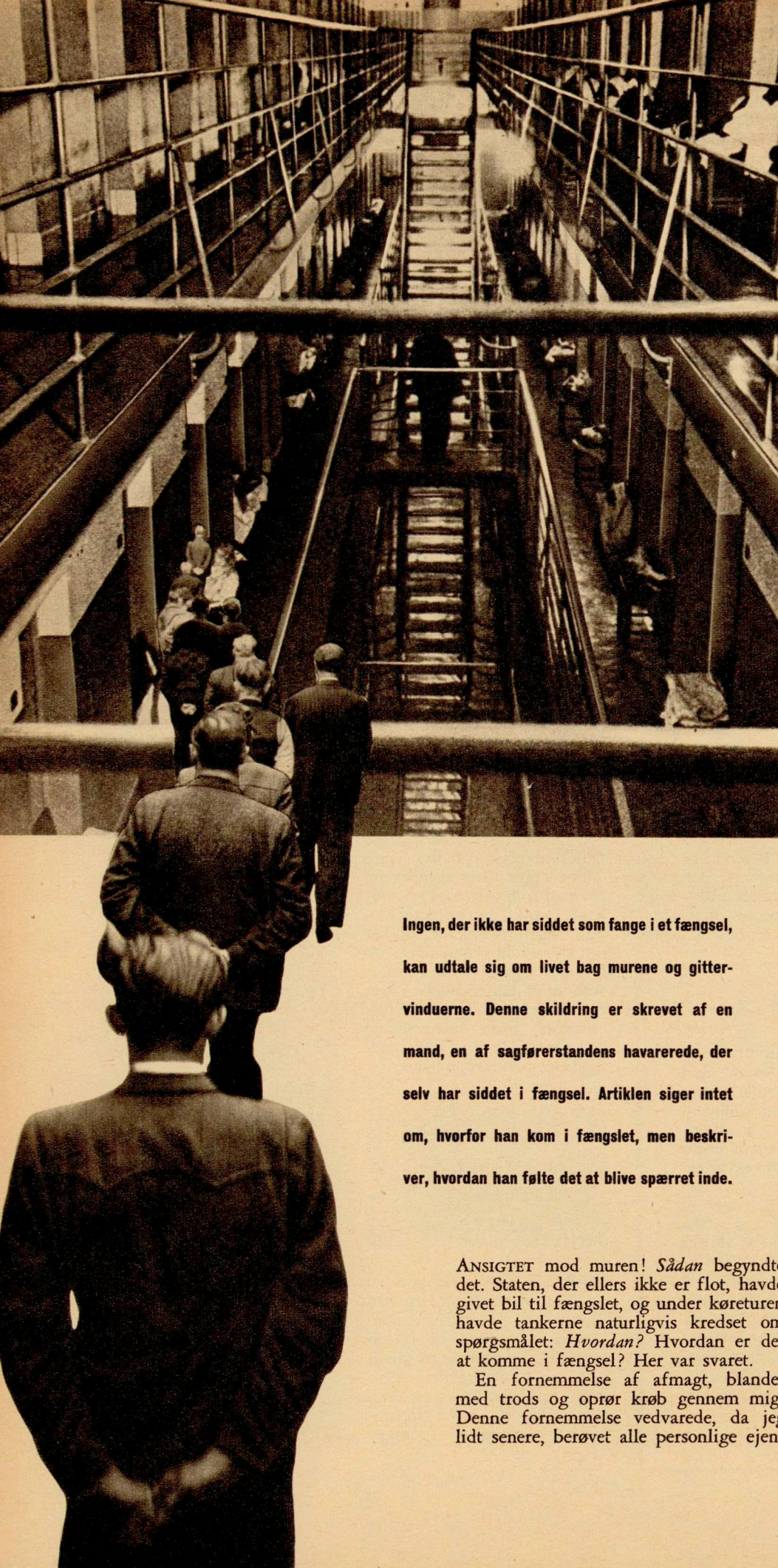
an andre foreninger gå samme vej? Intet hindrer dem i det. I mangel af en andelsforening på stedet vil brugsforeningens lokale bank- eller sparekasseforbindelse sikkert være

villig til at tage sig af sagen. Det afgørende er, som også Ryslinge-uddeleren understreger, at der trækkes en klar skillelinje mellem varehandel og udlånsvirksomhed. Det første, men absolut ikke det andet, er brugsforeningens opgave.

Medlemskredsen har selv en indlysende interesse i, at dette synspunkt slår igennem, så alle stilles lige, og ingen skaffer sig særfordele ved at misbruge kreditten til at rejse billig driftskapital. Hertil kommer de direkte gevinster, medlemmerne høster gennem brugsforeningens omkostningsnedgang og formindsket risiko for tab på kreditgivning.

Lær af Ryslinge!

BAG

Ingen, der ikke har siddet som fange i et fængsel, kan udtale sig om livet bag murene og gittervinduerne. Denne skildring er skrevet af en mand, en af sagførerstandens havarerede, der selv har siddet i fængsel. Artiklen siger intet om, hvorfor han kom i fængslet, men beskriver, hvordan han følte det at blive spærret inde.

ANSIGTET mod muren! *Sådan* begyndte det. Staten, der ellers ikke er flot, havde givet bil til fængslet, og under køreturen havde tankerne naturligvis kredset om spørgsmålet: *Hvordan?* Hvordan er det at komme i fængsel? Her var svaret.

En fornemmelse af afmagt, blandet med trods og oprør krøb gennem mig. Denne fornemmelse vedvarede, da jeg lidt senere, berøvet alle personlige ejen-

de bortset fra vielsesring, briller og enkelte andre ting, gik op ad den store jerntrappe med en bylt sengetøj under armen. Da jeg så stod alene i cellen kom det: en stormflod af væmmelse, en nedværdigende fornemmelse af noget menneskeligt uværdigt. Dette psykiske chok var vel den egentlige årsag til, at jeg i de første dage hverken spiste eller drak. Kroppen besad åbenbart stoffer nok til at stå imod med – selv af tårenes salt.

Var alt dette nu kun mine egne, personlige reaktioner, eller er disse følelser almindelige hos en, der sættes i fængsel? Adskillige erindringsbøger fortæller om den samme voldsomme lammelse. Stærkt er det skildret af den store russiske forfatter, Dostojefski, der i lighed med mange andre stærkt fremhæver lammelsen i et af sine værker og et sted siger: Den første dag er den værste.

Vel er chokbehandling moderne, men jeg er bange for, at det chok, fangen får ved sin ankomst til fængslet, er alt for stærkt og varigt nedbryder hans sjæl og dermed direkte skader den genopbygning, som fangebehandlingen tilsigter.

Med et brutalt ryk rives fangen bort fra verden og fra frie mennesker udenfor, flyttes til en helt anden og helt fremmed tilværelse. Fangens vilje tilsidesættes næsten helt.

Men ikke nok med det. Man gør fangen til et nummer og udsletter hans personlighed. Som nummer ... blev jeg opmønstret om morgenen og afmønstret om aftenen. Som nummer ... blev jeg ført til lægen eller inspektøren og fremstillet for disse. En fange går ingen steder.

Det kan ikke undre, at fangen bliver en helt anden. Fængselsomgivelserne og fængslets fasttømrede livsform medfører en eller anden sjælelig omstilling hos de allerfleste fanger. Selv det mest humane fængselsvæsen øver vold mod menneskenaturen, skriver en gammel, erfaren fængselspræst, som åbenbart i nogen grad har forstået at leve sig ind i fangens tilstand.

Hvor man sidder...

Men jeg har jo slet ikke præsenteret cellen endnu.

– I hvilken celle sidder De, spurgte en sygeplejerske. Jeg svarede, at jeg boede i nummer ... Det var helt fremmed for mig at høre, at jeg *sad*.

Cellen, jeg altså sad i og ikke boede i, er lille, pæn og net og ren som alt i fængslet. Lange ture indbyder den ikke til.

MURE OG GITRE

Fire-fem skridt på den ene led og lidt færre på den anden.

Alligevel gik jeg mange og lange ture i det lille rum.

Det er sparsomt med møbler. Et bord, fastgjort i væggen, og derover en reol til bøger, toiletsager og spiserekvitter. En bæk. Så en gulvspand, gulvklud og kar-

På modstående side øverst en cellegang i Horsens Statsfængsel, herunder og til højre: cellens vindue og cellens dør, den sidste med reglementer.

Kroppen lider ingen nød. Fangen får anstændig kost og motion, måske lovlig lidt ophold i frisk luft, men den typiske „fængselskulør“, man før i tiden talte om, ser man meget sjældent. Arbejde er der også sørget for. En fange kan få noget at virke med, og arbejdet bliver ham ofte en kilde til glæde og adspredelse.

I fængslet føles det ligefrem som en straf, når arbejdet bliver taget fra en.

Længslen efter en stump græsmark

Som dagene går, indtræffer der ligesom en vis normalisering af livet i fængslet. Ingen skal påstå, at fangen vænner sig til det, men man falder ind i fængslets rytme. Man skal jo spise til bestemte tider, læse og sove. Ja, sove! Lidt før klokken ni aften begynder dagens afslutning. Jeg skal være i seng klokken ni for at kunne begynde den ny dag klokken seks i morgen tidlig, når en infernalsk alarmklokke larmer, som gjaldt det om at samle et helt brandkorps til ekspresudrykning. Men når man nu er i den alder, hvor man ikke behøver ni timers søvn? Det er udelukket, at jeg kan læse, for lyset er slukket. Derfor går de første to-tre timer af „natten“ med, at jeg prøver at falde i søvn, mens tankerne – som altid – kredser om sagen, om fængslet, om alt, hvad der angår en selv. Tankerne snurrer og snurrer, lidt efter lidt bliver hjernen tom, og søvnen overfalder endelig en.

At fængslet udelukker al naturlighed får være. Men hvorfor udelukkes naturen selv? I et par måneder gik jeg kun på sten. Cellen og cellegangens gulv var af sten, ja selv gården. Jeg længtes hver dag efter at røre ved jord, efter at gå på en stump græsmark, efter at røre ved et træ. Dog, jeg så træer. På gårdturene, hvor jeg måtte søge at overvinde min lede ved at gå blandt så mange og navnlig så mange unge i række henad gange og nedad trapper, kunne jeg få frisk luft og i tilgift synet af et par måger og i foråret udsigten til blomstrende kirsebærtræer og senere roser. Men selv i gården var der gitter mellem naturen og mig – og en høj mur uden om det hele.

Reglementer og ånd

Til denne borte-fra-den-virkelige-tilværelse kom så fængslets grundlov: de stive og alt hæmmende reglementer. Undertiden strejker fangerne, vel i en slags desperation over for de utal af reglementer og dagsbefalinger, man møder inden for fængslet, og som let kan gøre funktionærerne til træmænd.

Reglementer er fornødne, såvel uden for som inden for fængslet. Men her inde savnede jeg ofte ånd bag reglementerne. Gang på gang spurgte jeg mig selv, om fængslet virkelig behøver alle disse foranstaltninger, som dagligt ætser og gnaver fangen i hjertet.

klud. På væggen, en firkantet jernkasse, som kan slås ud; sengen, der ikke har hovedpude. Jeg må heller ikke glemme natpotten. Den er firkantet. Formgivningen gav mig ofte grund til undren, men jeg fik aldrig opklaret hvorfor.

I forening sørger Vorherre og fængslet for cellens udsmykning. Vinduets jerngitter tegnes livagtigt på vægge og gulv. Om dagen er det solen, og om natten er det månen, der tegner. Vinduet må ikke åbnes. Fængslet sørger for alt for sine indbyggere, også for frisk luft, der strømmer ind i cellen fra et ventilationsanlæg.

En bil for hver 12. dansker

Vi ved for lidt om trafikken, sagde handelsministeren, færdselspoliti-chefen, statsbane-generaldirektøren, vejdirektøren og andre eksperter for nylig, da de foreslog trafikministeren at oprette et trafikforsknings-institut – en opgave, der nu muligvis vil blive løst på fællesnordisk basis. Men noget ved vi dog, og her er lidt af det nyeste

Største bil-tæthed: Lolland-Falster. Danmarks bilpark er i de seneste år vokset med omkring 35.000 om året, og med det tempo skulle vi inden længe have nået en bestand på 400.000 biler. Ved udgangen af sidste år havde vi allerede 359.000 biler, dvs. een for hver 12 indbyggere. Mens der før krigen var omtrent lige mange biler pr. 1000 indbyggere i by og på land, ligger landdistrikterne i dag i spidsen med en „bil-tæthed“, der er 20 pct. større end i byerne. Forholdsvis flest biler findes i landkommunerne i Maribo amt, nemlig over 100 biler pr. 1000 indbyggere – til sammenligning kan nævnes, at København rummer omkring 65 biler pr. 1000 beboere. To trediedele af alle bilerne er personvogne, tidligere var denne andel endnu større, men i årene siden 1939 er antallet af lastbiler steget betydelig hurtigere end personbilerne.

Hvor meget kører bilerne? Selv om bilmodellerne teknisk er langt bedre end tidligere, køres der i gennemsnit ikke meget mere med dem. Årskørslen for både person- og varevogne er stort set uforandret i forhold til før krigen, hvorimod årskørslen for tunge lastvogne er steget noget. I alt kørte vore biler i 1955 godt og vel dobbelt så mange kilometer på vejene som i 1939, men der var også blevet dobbelt så mange af dem. Da Danmarks samlede gade- og vejlængde siden trediverne kun er vokset med 6 pct., betyder dette, at udnyttelsen af vejnettet er fordoblet. Et endnu bedre udtryk for belastningen af vejene får man, når man foruden den tilbagelagte kilometerlængde også medregner, hvor mange tons der flyttes i kraft af bilkørslen: belastningen af den totale vej- og gadelængde, målt i tonkilometer, viser sig nemlig at være tredoblet siden 1939, bl. a. fordi de enkelte lastbilers gennemsnitlige lasteevne og vægt er steget meget stærkt i den forløbne årrække. Da langt den største del af de tunge lastvognes kørsel foregår på landevejene, er belastningen af denne del af

vejnettet for øvrigt meget mere end tredoblet. Netop gennem de senere år har godstrafikken mellem Danmarks byer ad landevejene været i voldsom vækst.

6 rækker biler over Langebro

Billedet viser et af de livligst befærdede trafikpunkter i hovedstaden, Langebro set fra Amager-siden ind mod hotel Europa, fotograferet lige efter at broklapperne er gået ned, og køretøjerne overfylder kørebanelne fra begge retninger. Et fingerpeg om trafikomfanget har man i følgende tal, der er gennemsnittet af tre tælle dage i september sidste år: Fra kl. 6 morgen til 20 aften passeredes Langebro i begge retninger under eet af knap 30.000 cykler, 13.248 personbiler, 663 omnibusser, 6560 motorcykler, 9444 knallerter, knap 5000 varevogne, 7165 lastbiler, 1149 sporvogne og – som et kuriosum – 36 hestevogne! En så kraftig trafik gør det vanskeligt at komme hurtigt frem: I den stærkest trafikerede tid er rejse-hastigheden med sporvogne i Københavns centrale dele i gennemsnit ca. 11 km pr. time.

Hvor kører bilerne? De fleste mænd kender fra deres drengetid den yndede leg at sætte sig i vejgrøften og „tælle biler“. Selv om enkelte færdselstællinger stadig foregår ved „håndkraft“, har automatikken dog forlængst vundet indpas som den mest effektive metode, dels i form af apparater med luftslanger, der lægges tværs hen over vejen, dels i form af spoler, der tæller ved hjælp af elektromagnetiske impulser. Dette sidste system fortrænger mere og mere luftslange-princippet, dels fordi det er billigere, dels fordi det giver de nøjagtigste resultater. På grundlag af automattællingerne i 1955 har vejmyndighederne dannet sig et interessant overblik over trafikomfanget på alle landets vigtigste veje. Et af de livligst befærdede strækninger er Roskildevej (godt 9 km fra Københavns centrum), der på „store“ døgn kan nå op på en samlet trafik på over 12.000 biler i begge retninger under eet. Om søndagen er det naturligvis først og fremmest personbilerne, der er på færde: ved næsten samtlige søndagstællinger har det vist sig, at personbiltrafikken, uafhængig af årstid, landsdel og vejtype, udgør mellem 80 og 90 pct. af den totale biltrafik.

Hvornår „brænder det på“? Som regel varierer trafikken på samme måde år efter år. Det største trafikdøgn indtræffer f.eks. oftest i samme uge hvert år – på Lillebæltsbroen, Storstrømsbroen og Guldborgsundbroen således den anden søndag i august. På Roskildevejen falder den største døgntrafik i almindelighed på en lørdag i slutningen af juni eller begyndelsen af juli, på Storebæltsoverfarten næsten altid 2. påskedag. Hvilken time på døgnet kulminerer trafikken? På almindelige hverdage som regel mellem 16 og 17, på lørdage mellem 14 og 15, og på søndage er der højdepunkter mellem kl. 10 og 11 året igennem og desuden ved 14-tiden (om vinteren), ved 16-tiden (om efteråret) og ved 20-tiden (om sommeren).

Hvad koster trafikken? Ifølge vejdirektøren brugtes der i 1956-57 ca. 500 mill. kroner til bilanskaffelser, til benzin ca. 275 mill. kroner uden afgifter, til reparationer og vedligeholdelser af vognparken ca. 600 mill. kroner og til lønninger til lastbilchauffører og rutebilpersonale ca. 700 mill. kroner, ialt ca. 2 milliarder kroner. Vejene kostede ca. 430 mill. kroner, hvoraf 110 mill. kroner brugtes til anlægsarbejder.

ROSILDE-VEJ

LILLEBÆLT= BROEN

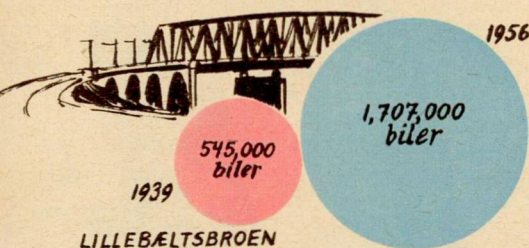
STORSTRØMS= BROEN

STOREBÆLT= OVERFARTEN

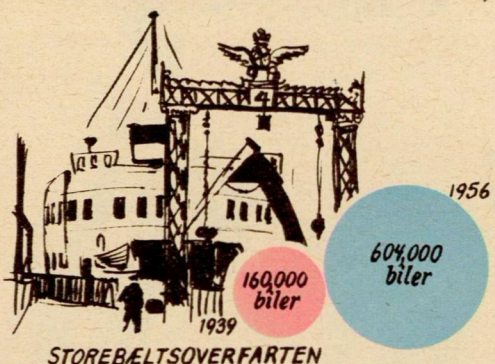
jan. feb. mts. apr. maj juni juli aug. sep. okt. nov. dec.

Hvor luften er tyk af biler

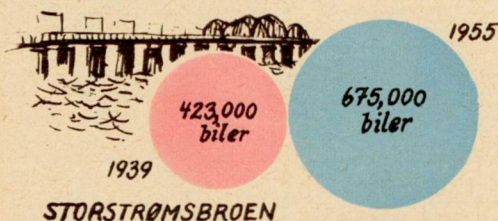
På denne side vises den samlede passage af biler i begge færdselsretninger i nogle af Danmarks vigtigste trafikknudepunkter. Som man tydeligt ser, har trafikstigningen mange steder været enorm i årene siden førkrigstiden. For Hundested-Grenå overfarten foreligger ingen oplysninger fra trediveerne. Gedser-Grossenbrode ruten åbnedes først den 15. juli 1951 for biltrafik. De røde kurver på siden til venstre viser trafikens variationer gennem hele året for Lillebæltsbroen (1956), Storstrømsbroen (1955), Roskildevej (1955) og Storebæltsoverfarten (1956), angivet ved biltrafikens omfang i gennemsnitsdøgnet for hver måned.

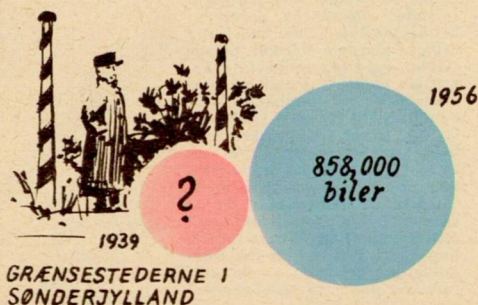
LILLEBÆLTSBROEN

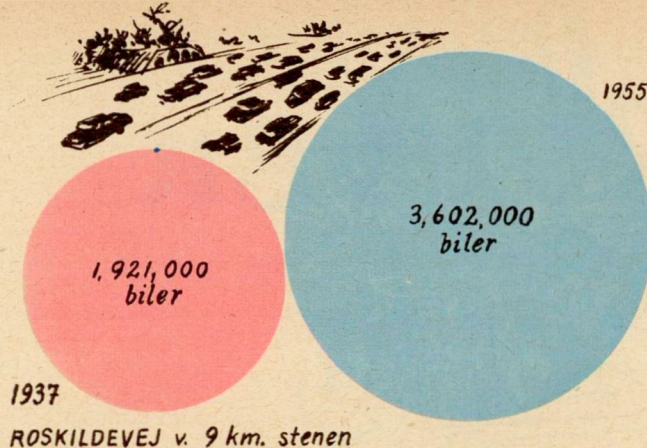
STOREBÆLTSOVERFARTEN

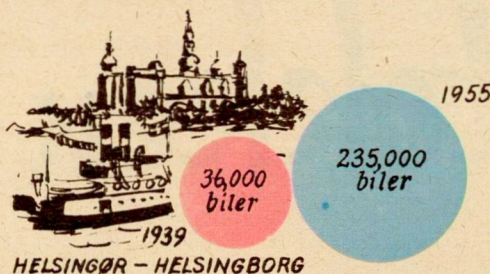
STORSTRØMSBROEN

GRÆNSESTEDERNE I SØNDERJYLLAND

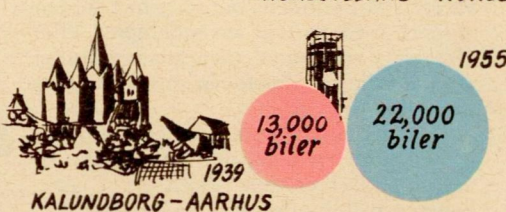
ROSKILDEVEJ v. 9 km. stenen

HELINGØR - HELINGBORG

NORDJYLLAND - NORGE

KALUNDBORG - AARHUS

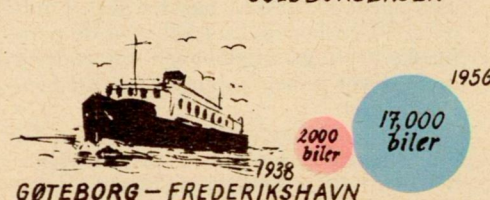
GEDSER - GROSSENBRODE

HUNDESTED - GRENAA

GULDBORGBROEN

GØTEBORG - FREDERIKSHAVN

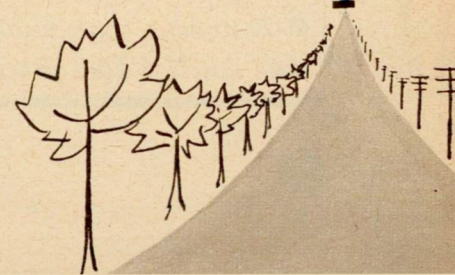
Vore vejes længde svarer til ca. halvdanden gange jordens omkreds. På disse veje kører hele bilparken på et år ca. 4,9 milliarder km. (33 gange afstanden herfra og til solen). Hovedvejene og landevejene er de hårdest belastede - deres samlede længde udgør kun 14-15 pct. af det samlede vejnet, men der køres årlig 2,9 milliarder km på dem, dvs. 59 pct. af samtlige tilbagelagte bilkilometre.

45,555 km
bivej

3645 km.
bygade

2192 km
hovedvej

6091 km.
alm. landevej

Reklamen i gabestokken

REKLAMERES der for meget? Den hidsige „vaskemiddelkrig“ har gjort spørgsmålet aktuelt herhjemme. Yderligere blæst er der kommet om reklamen, efter at *Andels-bladet* nylig har foreslået reklamen beskattet, f. eks. ved kraftige afgifter på annoncer over en vis mindstestørrelse, stempelskat af plakater og kataloger, skat på vinduesudstillinger o. lign. Direkte forbud mod visse reklameformer kunne man også gribe til, bl. a. således at kun de små rubrikannoncer blev tilladt. Herved skulle kunne opnås en for vort lands vaklende økonomi velkommen forbrugsnedgang. Samtidig er i svenskernes brugsforeningsblad *Vi* fremkommet et par artikler af forfatteren *Sven Lindqvist*, hvis synspunkter også har vakt opsigt herhjemme. Her tordnes mod „den livsfarlige reklame“, som terroriserer vor tids forbrugere og gør os utilfredse, ved at omgive os med et kommercielt „drivhus-

klima“, der snedigt tvinger os til at købe, købe... uden hensyn til om vi har råd.

Varefordelingen i det moderne samfund, hedder det, er iscenesat som et stort folkeligt drama, hvor alle er med til at lade sig besnære. Og noget sandt er der sikkert i, at den ny måde at præsentere varerne på i nutidens butikker mindre har at gøre med varens anvendelighed eller effektiv distribution, men snarere spiller samme rolle for illusionen som kulisserne på teatret.

Ikke den nøgne vare, men belysningens og udstyrets tryllekunstner giver reklamevirkning. Det er den „iscenesatte“ vare, køberen trolldrindes af – han vil eje vinduesudstillingens vidunder, men går hjem med den „afklædte“ vare.

Tror vi på reklamen?

Reklamebasunerne sammenlignes af den svenske forfatter med moderne psykologisk krigsførelse – med „hjernevask“. Fjenden (kunderne) bearbejdes utrætteligt i håb om at bryde modstanden (købe-modstanden). Fra barndommen tatoveres vor underbevidsthed med forestillingen om, at vareforbrug er livets mening. For at vi ikke skal reagere ugunstigt på dette pres, må snoren, som lægges om vor hals, imidlertid være en silkesnor.

Derfor omgiver megen reklame varerne med en fornem atmosfære af velstand og høj, social position. „Skuespillernes popularitet skal gennem annoncen overføres til varen og give den en værdi, den ikke har.“

Følgen er ikke bare ufornuftige indkøb, men øgede klasseskel, hævder *Sven Lindqvist*. På reklamens bud køber vi de periferiske tegn på rigdommen og bedyrer dermed vor underdanighed over for pengenes magt.

Herhjemme anvendes 400 mill. kr. årligt på reklame, dvs. 100 kr. pr. indbygger, og disse betragtninger kommer derfor

også danske forbrugere ved, selv om de på flere punkter er overdrevne og i hvert fald ikke gælder al reklame.

Sandt nok er det, at reklamen navnlig ved sin betoning af, hvad der er „moderne“, driver forbrugskurven stejle i vejret, end godt er. Men der er næppe grund til at tro, at forbrugerne uden videre blindt tager alle reklamens påstande for gode varer. Tværtimod – at reklamen overdriper varens fordele og fortier dens ulemper, anser de fleste for en selvfølge, og indretter sig derefter.

Netop i Danmark har vi haft en mand, der elegantere end nogen anden har for-

„Ofte brudepige, men aldrig brud“ – en trist skæbne for den unge dame med buketten på midterste billede. Årsagen heril er efter annoncens opfattelse hendes dårlige ånde, kun flittig brug af gurglemiddel kan bringe staklen ind i romantikkens eventyr. Øverst og nederst vises eksempler på annoncer, der appellerer til læserens snobberi: Dels en scene fra et luksus-bal, hvor samtaleemnet synes at være det omtalte cigaretmærke, dels en reklame for dyre biler, hvori bl. a. meddeles, at ejerne af denne bilmodel „traditionelt repræsenterer et højere udviklingsstrin i ethvert felt for menneskelig stræben“. Jo, der er i sandhed noget at stræbe efter!

Hjælpen mod
jordslåede vægge:

M-20

Bruges direkte i hvidtekalken eller
fortyndet med vand

Alprøvet på

Statens forsøgsmejeri, Hillerød, 1956/57

Teknologisk Institut, 1957

**M-20 holder rent, hvor der
ikke dagligt kan gøres rent!**

stået at servere reklamens metoder i skarp sovs: Afdøde professor *Theodor Geiger*. I sit store værk „Kritik af reklamen“ bekræfter han, at det står elendigt til med folks tillid til en stor del af reklamen, og omtaler bl. a. en enquete blandt 13-årige skolepiger, der viste, at der selv blandt disse unge mennesker var en stor procentdel, der anså de fleste annoncer for svindel. „Alle forstår det, alle trækker fra – hvorfor? – Fordi vi gennem årtier har vænnet os til, at reklamen hyl-der et mere liberalt sandhedsbegreb.“

Faldgruber i reklamen

Alligevel var det måske en idé at udarbejde en vejledning til hjælp for forbrugere, der læser reklamer, f. eks. en ordbog i denne stil:

Uovertruffen: Varen er ikke ringere end andre mærker i branchen.

Fremragende: I gunstigste fald standardkvalitet.

Førende mærke: Det lyder godt, men forpligter til intet.

Udsøgt: Kan anvendes om den tarveligste vare.

Og så fremdeles. I en af *Dorothy Sayers*'s humoristiske romaner får man følgende instruktion i den vigtige forskel mellem ordene „med“ og „af“:

Når du opreklamerer limonade eller most og siger „Vor most er udelukkende lavet af pærer“, skal den være det, ellers bliver du sagsøgt. Siger du kun, at den er lavet af pærer, regnes der med, at der fortrinsvis er anvendt pærer. Siger du derimod „fremstillet med pærer“, betyder det som regel, at du bruger en kvart skæppe pærer på en ton roer – og du er stadig på den rigtige side af loven.

Forfatterindens fremstilling stemmer glimrende overens med reklameeksperternes egne udsagn i dertil indrettede bøger. Et par af „læresætningerne“ lyder således: **Reklamen skal ikke være, men „lyde sandt“.**

Overdrivelse er en værdifuld faktor i reklamen – den gør først sandheden troværdig.

Den sidste sætning indleder en bog, som præsidenten for de amerikanske annonceagenters organisation har skrevet forord til!

Et andet eksempel, stadig fra professor Geigers bog:

Hvem tog det alvorligt under krigen, når en erstatningskaffe hævdedes „næsten helt at opveje den elskede kaffe“? Læseren håbede højest, at „den herlige drik“ smagte en smule mindre fælt end andre surrogater. Over 250 kaffeerstatninger søgte dengang at opnå en særstilling i forbrugernes bevidsthed ved at fremhæve, at de var „anderledes“, men ud fra borgerlige forestillinger om oprigtighed burde alle annoncerne have lydt omtrent således: „Vor vare er ligesom alle andre kaffesurrogater en blanding af korn, cikorie, roer etc. Blandingsforholdet er lidt

anderledes, men vor drik er ikke mere ulig kaffe end vore konkurrenters. Pris for 100 gram: xx kr.“

De naive „tegneserier“ om dårlig åndes indflydelse på kærlighedslykken kan heller næppe opfattes som andet end et mistillidsvotum til folks åndsevner, og som sådan fortjener de faktisk at blive besvaret med publikums enige strejke. For de kan da vel ikke være baseret på det triste regnestykke, en manufakturhandler i Philadelphia, USA, engang gav til bedste, da man spurgte ham, hvordan det kunne betale sig for ham at reklamere for sine varer med oplagte løgne. Han sagde: „Hver tiende amerikaner er sinke. Det bliver 100.000 blandt den million, der bor i byen. Kan jeg bare indfange $\frac{1}{10}$ af dem, har jeg 10.000 kunder – et marked jeg kan være tilfreds med.“

Alligevel er der masser af tilfælde med faldgruber for fornuftige forbrugere. Mange føler sig smigret, når reklamen overvurderer deres viden ved at nævne tekniske og videnskabelige detaljer, hvis betydning flertallet ikke kender. Et nyt barberapparat blev engang, fortæller professor Geiger, opreklameret med tekniske diagrammer og fagudtryk som „støtteskulder, kanalbeskyttelse og dobbelt fleksion“, hvorved bladet kunne indstilles med en mikrometrisk nøjagtighed på $\frac{1}{1000}$ tomme. 57 studenter besvarede efter indgående læsning af annoncen syv spørgsmål om det nye apparat. Ingen af dem havde forstået et kuk af den tekniske udredning, ingen kunne give en halvvejs fornuftig begrundelse for varens overlegenhed – men alle var overbeviste om, at den var bedre end den gamle konstruktion og villige til at betale dobbelt pris for den.

Mange annoncepåstande er bevidst lagt an på at blive misforstået. En hårvandsfabrikant skriver ikke „Mit hårvand kurerer håraffald“, men „Lider De af håraffald – brug da N.N.“

For reklamen gælder det om at finde

„fraser, der lyder kvalificerende uden at have nogen juridisk væsentlig betydning.“

Forbrugerne kan selv begrænse reklamen

Naturligvis er reklametekst noget andet i vore dage end for 100 år siden. Den ældre reklame, ikke mindst for patentmedicin, har klassisk ry for uærlighed. Den slags er der sat en delvis stopper for gennem konkurrence- og sundhedslovgivning. Men reklamen rummer stadig usandfærdige bestanddele – blot i sværere gennemskuelig form.

Reklamens forhold til sandheden, mener professor Geiger, er bestemt af to hensyn, nemlig at undgå:

1. Retsforfølgelse.

2. Fortørnede køberes boycotning af varen.

Enhver besmykkelse, overdrivelse eller fortielse, der ikke må frygtes at overskride disse grænser, anses for tilladt. Reklamen udnytter – heldigvis – ikke dette spillerum fuldt ud, men „reklamens stade som institution bestemmes af minimumskrav – og de er sandelig minimale.“

Geigers bog bestyrker os i overbevisningen om, at en del af samfundets millionudgifter til reklame kunne spares til gavn for næsten alle andre end reklameerhvervene. Det gælder ikke alene de jævnlige, ørkesløse „reklamekrige“, men ligeså meget udgiften til den reklame, folk alligevel ikke tror på – eller ikke burde tro på. Men hvilken erhvervsvirk-somhed tør begynde at nedskære sin reklame? Ligesom med militær nedrustning er det svært for den enkelte at tage initiativet – det må gøres kollektivt. Selv bør vi vende det døde øre til den reklame, der fortjener det. Herigennem kan forbrugerne være med til at nedsætte reklamens udbytte-evne så kraftigt, at reklame-mængden kommer ned på et mere rimeligt niveau.

EKSTRA SOMMER!

Romrejse i September

Så De de dejlige Rombilleder i Samvirke for 1. august? Fik De lyst til at opleve Rom? Samvirke arrangerer atter i år en selskabsrejse, der ikke alene fører deltagerne til Rom, men denne 15 dages rejse går også til Capri og Venedig.

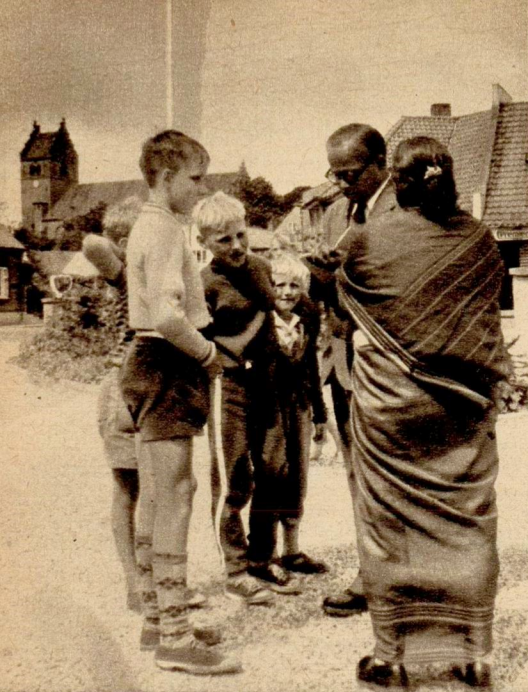
15 dages Romrejse den 12. september 865 kr.

Prisen indbefatter: 2 kl. tog, liggevogn under rejsen i Tyskland, måltider under togrejsen, gode borgerlige hoteller og fuld pension, i Rom, på Sorrentohalvøen og i Venedig – rundture med dansk fører arrangeres alle tre steder. Forlang program for denne gode rejse.

SAMVIRKE

Njalsgade 15, København S.

Vil De have en hylieferie ved Rivieraen i september? 3. september afgår vor Riviera-rejse, 14 dage for 715 kr. – alt indbefattet. Forlang rejsens program.

Inderen Krishna Ayyar og hans familie er midt i Slangstrup blevet standset af ungdommelige autografjægere. Til højre på siden det lystige læs på en af fladvognene.

Slangerupegnens beboere gjorde store øjne, da to traktortrukne fladvogne rullede henad landevejen og derefter svingede ind på en markvej. Køretøjerne - ja, det var jo da gårdejer Knud Pedersens, men aldrig før havde man set sådanne læs: På vognene sad nemlig en flok mennesker, der ganske tydeligt stammede fra mere eksotiske egne end Nordsjælland. Det var de 28 deltagere i et kursus, der som det 5. i rækken på Forenede Nationers foranledning holdes i Danmark for at give repræsentanter for de såkaldt underudviklede områder praktisk viden om dansk andelsbevægelse, en viden som det bliver deltagerenes opgave at udnytte i deres hjemlande. Et sådan kursus består selvsagt af blandt andet en lang række foredrag, men for allerede fra starten at give deltagerne et indtryk af, hvordan dansk andelsbevægelse arbejder i praksis, tog kursusledel-

TIL DANMARK

sen med det samme deltagerne ud på en udflugt i Nordsjælland, hvor gårde, andelsmejerier, brugsforening og meget blev studeret. Det var en i ordets egentligste forstand yderst broget gruppe mennesker, for aldrig før har deltagerne til disse kursus været hentet fra så mange egne af kloden. Her var folk fra det sorteste Afrika: fra den nyoprettede stat Ghana (Guldkysten), Sudan, Uganda, Fransk Ækvatorialafrika - folk fra det nære Østen: Tyrkiet, Jordan og Israel - fra Mellemøsten: Indien, Singapore og Viet-Nam - fra det fjerne Østen: Kina, Japan, fra Stillehavets Vest Samoa samt fra Sydamerika: Argentina, Britisk Guyana og Britisk Honduras.

Garanteret sikret mod maskeløb...

Med denne NORITA nylonstrømpe risikerer De intet maskeløb. Strømpen er med det eksklusive pin-point netmønster og fås i 15 den. 60 gg. Forlang dessin 3/275

1085

Norita

Det betaler sig at købe i **BRUGSEN**

Under besøget på Ølstykke mejeri løfter mejerist Knud Vase en tiårig inderpige op så hun kan se, at der virkelig er mælk i transportspanden. Mejeriet med dets skinnende renhed imponerede kursusdeltagerne meget. Det regnede med spørgsmål til mejeribestyreren - hvad fik han i løn? hvad er den årlige mælkeproduktion? hvordan er afsætningsmulighederne?

Hos gårdejer Anders Hansen, Christianshvide, viser fru en smukt gammelt familiemøbel frem for Miss Carmen Barrow fra Britisk Guyana og fru Ayyar fra Indien.

Mr. Aboagye fra Ghana faldt i Slangerup brugsforening for fristelsen til at købe en pyjamas, og frk. Agnes Olesen hjælper ham med at finde den rette størrelse (bill. øverst til højre). Derunder to små indere, som ikke uden en vis ængstelse ser til gårdejer Anders Hansens kalve. Børnene trykkede sig op ad muren, og det var ikke muligt at overbevise dem om, at små danske kalve er uden lumskes hensigter. Rundturen blev ledet af sekretær Clemens Pedersen, Andelsudvalget, der er kursusleder. En række ledere og funktionærer fra alle andelsbevægelsens grene vil i de fem uger, kursus varer, holde foredrag, som deltagerne derefter behandler i studiekredse. Selve kursus blev åbnet under festlige former, blandt andet med tale af minister J. O. Krag og redaktør Axelsen Drejer.

RA HELE VERDEN

Herover botaniserer Miss Barrow og hr. Koishi Shimada fra Japan i Christianshvides have. Nederst på siden viser uddeler Christensen i Slangerup brugsforening en bærepose med Sikker Hansens Cirkelkaffepige til hr. Ngobi fra Uganda, et af Afrikas store kaffedistrikter. Her må Cirkelkaffepigen tilsyneladende være fra, for hr. Ngobi siger leende: „Ja, men det er jo min kone.“ På billedet derover er man på besøg i en foderstofferforening, og Miss Barrow, hr. Funabiki fra Japan og hr. Khor fra Singapore er ved at stifte bekendtskab med kornblandingerne.

BLIVER ERIK DEN RØDES RIGE

Det store billede giver et indtryk af området, hvor uranjagten foregår – på Narssak halvøen. Narssak betyder slette, men som man ser, er det i grønlandsk opfattelse. Indsat et landmålerhold i arbejde.

URANJAGTEN på Grønland er for alvor gået ind. Et halvt hundrede geologer arbejder i sommer på Grønland – så mange, at de ikke har kunnet fremskaffes herhjemme. Geologer fra England, Svejs og Finland indgår i styrken, som understøttes af et talstærkt hjælpemandskab, bl. a. bjergbrydningseksperter fra kryolitselskabet i Ivigtut. De mest moderne tekniske hjælpemidler er taget i brug, såsom fly til luftrekognoscering og jeeps og bulldozere til arbejdet på jorden.

De mineraler, man søger, er imidlertid nok bekostningerne og besværet værd. Man regner med, at der af et ton naturligt uran kan udvindes en energimængde svarende til 10.000 tons stenkul. Danmarks årlige brændselsforbrug svarer i øjeblikket til ca. 12.000.000 tons kul, og behovet skulle altså kunne dækkes af ca. 1200 tons uran. I denne beregning er endda set bort fra, at der findes metoder, hvorefter man også kan udnytte de stoffer, som dannes ved uranets spaltning. Derved skulle et ton uran kunne presses for en energimængde svarende til helt op mod en million tons kul.

Alligevel er problemet med den grønlandske uran ikke om den findes, men om det kan betale sig at udvinde den. Der findes uran på Grønland. Det ved man forlængst, og det ville også være mere opsigtsvækkende, hvis det ikke var tilfældet. Uran er nemlig ikke noget særligt

sjældent stof. Eksperterne regner med, at der i jordskorpen findes nogenlunde lige så meget uran som bly og hundrede gange mere uran end sølv. En bjergart som granit indeholder gennemsnitlig ca. 3 gram uran pr. ton.

Uran-forskernes opgave på Grønland er at finde klippepartier, hvor der kan brydes malm med et indhold af adskillige hundrede gram pr. ton. I de mest kendte uran-lejer i Belgisk Kongo, Canada og Tjekkosllovakiet arbejder man med malm, der indeholder over 5 kilo uran pr. ton, og i USA regner man med en koncentration på 1 kilo pr. ton som undergrænse for, hvad man vil udnytte – ialtfald foreløbig.

Hidtil har man fra Grønland hjembragt prøver med op til 700 gram uran pr. ton malm, men dette tal menes langt overfløjet ved de seneste fund i Narssak-området i Sydvestgrønland, hvor kræfterne først og fremmest sættes ind. Ved hjemkomsten fra en orienteringstur i området understregede prof. *Niels Bohr* for nylig, at fjeldmassens uranindhold visse steder er lige så stort og måske større end andre steder i verden, hvor uranudvinding allerede er iværksat, f. eks. Sverige, men endelig klarhed over muligheden for en storstilet dansk produktion vil først kunne skabes efter nye undersøgelser, både i laboratorierne i København og i fjeldet i Grønland.

De to foregående år har mindre ekspeditioner gennemført et forberedende arbejde, hvorunder man fra luften og på jorden har gennemført det meste af den halvø, hvorpå Narssak ligger (se kortet). Små geologhold vandrede til fods over fjelde og gennem dale med geigertælleren parat – uran-jægerens klassiske våben, som fortæller ham, hvor stoffet skjuler sig, og som nu findes i let håndterlige udgaver, der kan medbringes i en jakkelom-

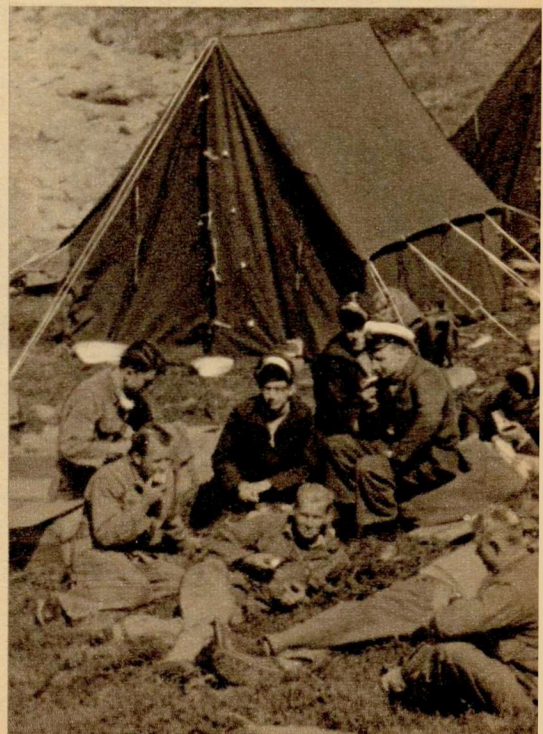
Professor Niels Bohr, formanden for atomenergikommissionen, vendte sidst i juli hjem fra Grønland med opsigtsvækkende nyt: Ved Narssak-fjeldet er udtaget prøver med større uran-indhold end nogensinde tidligere her, og håbet om en dansk uranproduktion er styrket. I artiklen her omtales uran-eftersøgningen på Grønland og dens perspektiver, som bl. a. fremgår af, at en skibsladning uran kan udvikle en energimængde svarende til Danmarks årlige kulforbrug.

DANMARKS

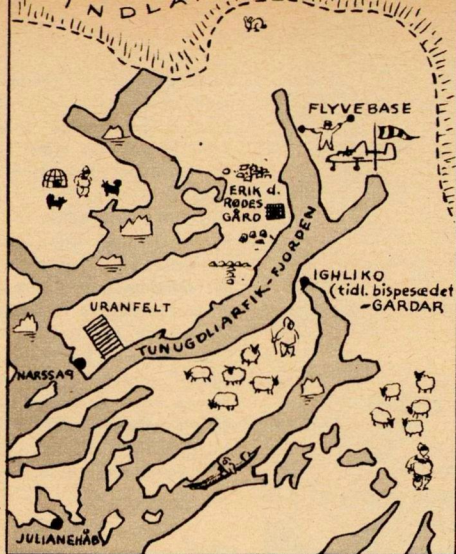
me. Samtidig overfløj danske militærfly med deres komplicerede måleinstrumenter systematisk området for at dirigere jordmandskabet derhen, hvor de radioaktive udstrålinger syntes at love de rigeste uranforekomster.

Blot et stenlag på en halv meters tykkelse er nok til at opsuge den radioaktive udstråling selv fra en rig uranmalm, så geiger-tælleren ikke slår ud; og luft absorberer også udstrålingen. Ved uran-eftersøgning fra luften skal flyvemaskinen derfor helst ned i 20–50 meters højde. En sådan flyvning er overordentlig vanskelig over et terræn som det grønlandske. Ganske vist er Narssak det grønlandske ord for en slette (der er flere lokaliteter på Grønland af samme navn), men det er for et grønlandsk øje, landskabet ser fladt ud. Narssak-fjeldet når op i 700 meters højde.

Undersøgelsen fra luften skulle imidler-

Frokosthvil i den grønlandske fjeldverden under uranjagten i sommer.

søgning på Grønland (og en af grundene til at Danmark er kommet bag efter andre lande i denne henseende), men Narssak-området geologi kendte man så nogenlunde. Man har også siden slutningen af forrige århundrede vidst, at man her kunne finde mineraler med indhold af uran og af thorium – et stof, der formentlig også vil kunne anvendes som „atombrændsel“. Først i 1955, da atomenergi-kommissionen blev nedsat, toges der imidlertid skridt til en grundig undersøgelse af området med henblik på udnyttelse af dets radioaktive mineraler.

Om det vil være økonomisk forsvarligt at udnytte dette uran-felt, er endnu ikke undersøgt til bunds. Skal forekomsterne udnyttes, vil det kræve så store kapitalinvesteringer, at man må have et meget solidt grundlag at bygge på. I udlandet har man været ude for at anvende et halvt

Kortet til venstre viser de grønlandske egne, hvor uran-jagten foregår. Herover ses kortlæggerne i arbejde på Narssak halvøen.

URAN MINE?

tid nu være et overstået stadium i Narssak-området. Man har indkredset et mindre felt nord for Tunugdliarfik-fjorden som det mest lovende.

Eggen, hvor alt dette foregår, er måske det område i verden, som er rigest på sjældne mineraler. Mangelen på en geologisk kortlægning er ellers en af de største hindringer for en effektiv uran-efter-

hundrede millioner kr. på forberedelser til anlæg af en uran-mine, inden man fandt ud af, at forekomsten ikke kunne brydes på rentabel vis.

En stor fordel har Narssak-feltet i sin beliggenhed lige ud til Tunugdliarfik-fjorden, som kan besejles en halv snes måneder af året. Det var netop ved denne fjord, Erik den Røde slog sig ned, da han

grundlagde det lille nordborige, som eksisterede fra år ca. 1000 til ca. 1500. Ikke langt fra ruinerne af hans høvdingesæde anlagde amerikanerne under den 2. verdenskrig den første af de store grønlandske flyvebaser, Bluie West 1.

Narssak er desuden centret for den grønlandske fåreavl og for fiskeriet af de grønlandske rejer. Byens indbyggerantal er ca. 900, en fordobling siden 1948, og byplanen forudser en stigning til 2–3000, hvilket er nogenlunde det samme som Grønlands største by har i øjeblikket. Holder de nye uranfund, hvad man håber, vil Narssak imidlertid blive et navn af betydning i hele det danske samfunds økonomi, nemlig som brændstofkilde for atom-eldværkernes kraftproduktion.

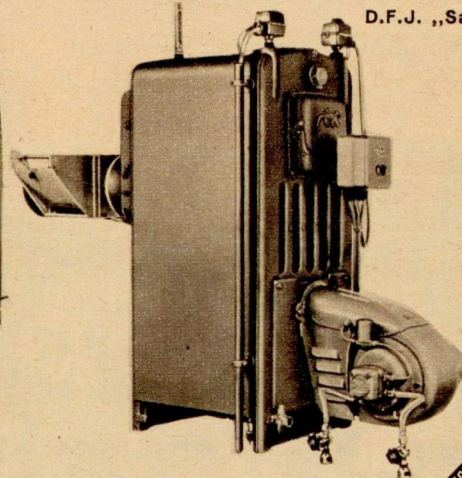
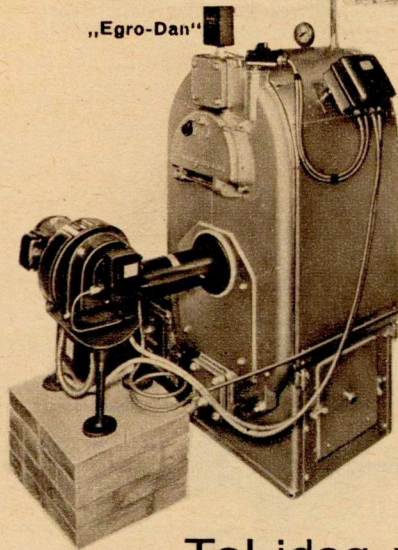
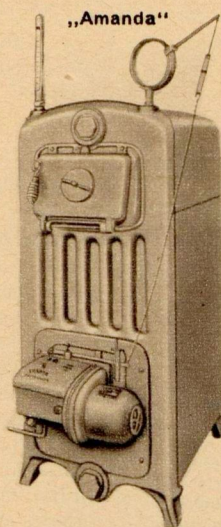
En god nyhed til alle husejere

Gennem Brugsen kan De nu købe oliefyr på konto – en virkelig nem og fordelagtig måde til erhvervelse af alle husejeres ønskedrøm. En rimelig udbetaling og resten over indtil 24 måneder.

„Amanda“
forgasningsfyr
fra 46 kr. i udbetaling
og 46 kr. pr. måned

„Egro-Dan“
trykforstøvningsolfiefyr
fra 89 kr. i udbetaling
og 89 kr. pr. måned

D.F.J.
„Salamander“
trykforstøvningsolfiefyr
fra 87 kr. i udbetaling
og 87 kr. pr. måned

olfiefyr på konto

Tal idag med **Brugsen**

Rådhuspladsen – Københavns levende centrum – er mindre en plads i den rigtige opfattelse af dette begreb og mere et vældigt skæringspunkt for store færdselsårer: Vesterbrogade, H. C. Andersens Boulevard, udløb for trafikken fra Strøget og udgangspunkt for trafikken mod Kongens Nytorv ad det såkaldte parallelstrøg. Et utal af sporvogns- og buslinjer krydser pladsen og bidrager til at forøge trafikvirvarret. Det eneste „pladagtige“ er området lige foran det smukke rådhus, Nyrops værk, med det 106 meter høje tårn, hvis klokkeslags toner gennem radioen er kendt over hele landet.

Strøget

RÅDHUSPLADSEN! Det bruser af trafik. Her er det moderne Københavns forretningsmæssige, trafikale og administrative centrum, men ikke byens geografiske midte. Det punkt finder man tre kilometer mod nordvest, et sted ved Borups allé. Med sin trafik kan Rådhuspladsen nok virke lidt enerverende – som alle storbycentre. Men pladsen har alligevel hygge. De mange boder og vogne med smørbrød, pølser, sodavand, kaffe, blomster, giver pladsen en fortrolig og venlig tone. Og duerne. De spadserer trygt på fliserne og kender kun menneskene fra deres gode side, de er vant til at blive fodret af folk, som ikke har for travlt. Nogen skønhedsåbenbaring er Rådhuspladsen ikke. Man kan glæde sig over rådhuset med dets 106 meter høje tårn, men bygningerne omkring pladsen står ikke godt til Nyrops værk.

Rådhuspladsen er gammelt voldteræn, men nu uden mindste spor af de tider, da

vold og voldgrav strakte sig her, og Vesterport åbnede sin smalle tunnel ind til byen. Man kunne ønske, at den gamle byport var blevet bevaret, da voldene blev revet ned. Eller har vi ikke godt af at mindes fortiden?

Når vi går ned ad strøget, er vi straks i *den gamle by*. Men måske burde vi først smutte om ad Vestergade. Her er Københavns første, *rigtige* gade, og den bevarede sin betydning til voldene faldt. Her tog de fleste tilrejsende og fragtmænd ind, og her lå i forrige århundrede den ene gæstgivergård ved

siden af den anden. Her var også mange store urtekræmmerbutikker, nu er der vist ikke en. Indtil for få år siden eksisterede endnu det gamle hotel *Tre Hjorter*, som nævnes i en af Holbergs komedier. Nu er også det borte, og det er næsten synd for det morsomme navn.

Men tilbage til strøget. Midt under Frederiksberggade findes resterne af byens første kirke, St. Clemens trækirke. Oven på ligger soklerne til den senere stenkirke af samme navn. Ved grundudgravninger rundt omkring er der fundet pilespidser og skiveøkser fra stenalderen. Omkring Frederiksberggade har der levet mennesker i mere end seks tusinde år.

GAMMELTORV og naboen Nytorv udgør til sammen byens ældste plads og er måske det sted, hvor der er sket mest, ikke blot i København, men i hele Danmark. På Gammeltorv blev der i middelalderen holdt folkemøder, her blev reformationen vedtaget i 1536. Frygtelige straffe er fuldbyrdet på de to torve. Mon nogen anden plads i Danmark har genlydt af så mange dødsskrig. Det var på Gammeltorv, at mor Sigbrits yndling, ærkebiskop Didrik Slaghek, blev kastet på bålet i 1522. Didrik kom kørende i vogn ad Vimmelskiftet, iført en prægtig klædning, som han måtte lægge, før han blev bundet til en stige, som så blev rejst og væltet ind i det højt flammende bål. Hvor den uhyggelige begivenhed skete, holder nu parkerede biler i række.

Men Gammeltorv har også været festplads

Ikke meget i dette billede tyder på, at det er fotograferet på Rådhuspladsen i København. Det er dog tilfældet, men billedet er fra før Rådhuspladsens tilblivelse som sådan, nemlig da pladsen hed Halm-torvet. Dengang „endte“ byen her. Hvad der lå på den anden side pladsen var forstæder: Vesterbro, hinsides det gamle bane-gårdsterræn og Frederiksberg, som man havde en hurtig forbindelse med takket være sporvognene.

Her holdtes store turneringer, hvor gæve ridere i panser og plade, på vældige gangere sprængte mod hinanden med fældede lanser, mens skønne damer så til. Og kroningsoptog har passeret Gammeltorv på vej til eller fra Vor Frue Kirke. Akkurat som kongen i æventyret kom Frederik II på en prægtig hest med krone på hovedet, rigsåble og scepter i hænderne, og over det hele bar fire adelsmænd en baldakin.

I det daglige var Gammeltorv markedsplads og omkring det store torv lå boderne: skoboderne (nu Skovbogade), klædeboderne, saltboderne (hvor al slags saltmad forhandles), skindernes (= garvernes) boder, nu Skindergade. Livligt har her altid været. Holberg skildrer Gammeltorv og Nytorv som et ikke alt for hyggeligt sted: På Gammeltorv var der slagsmål, tyveri, svir og drik. På Nytorv var skafottet placeret. Midt mellem – hvor strøgets gade nu deler de to torve – lå rådhuset. Et senere rådhus ligger her endnu, nemlig det nuværende domhus, fuldført i 1815.

Men vi kan ikke forlade Gammeltorv uden at kaste blikket på Christian IVs berømte springvand. Midterfiguren er den frodige *caritas* (barmhjertigheden), fra hvis bryster to vandstråler springer. Og på kongens fødselsdag springer „guldæbler“ på de opstigende vandstråler.

NYGADE er – som navnet antyder – en nyere foreteelse. Vimmelskaftet, der så følger, har endnu bevaret sin middelalderlige gadeføring, som fik Holbergs Jesper Snyltgæst til at smigre Jacob von Thyboe med at ligne hans ryg ved denne ejendommeligt formede gade – rumpen var Amagertorv! Vistnok har Holberg regnet den nuværende Skovbogade med til Vimmelskaftet. De to gader dannede

dengang en figur, som nok kunne minde lidt om et borsving, et vimmelskaft. Gadens navn nævnes allerede i slutningen af 1500-tallet, forinden da hed den Tyskmannegade, og var byens livligste forretningsgade, for her holdt pebersvendene fra de tyske hansestæder til. Handel har altid præget strøget.

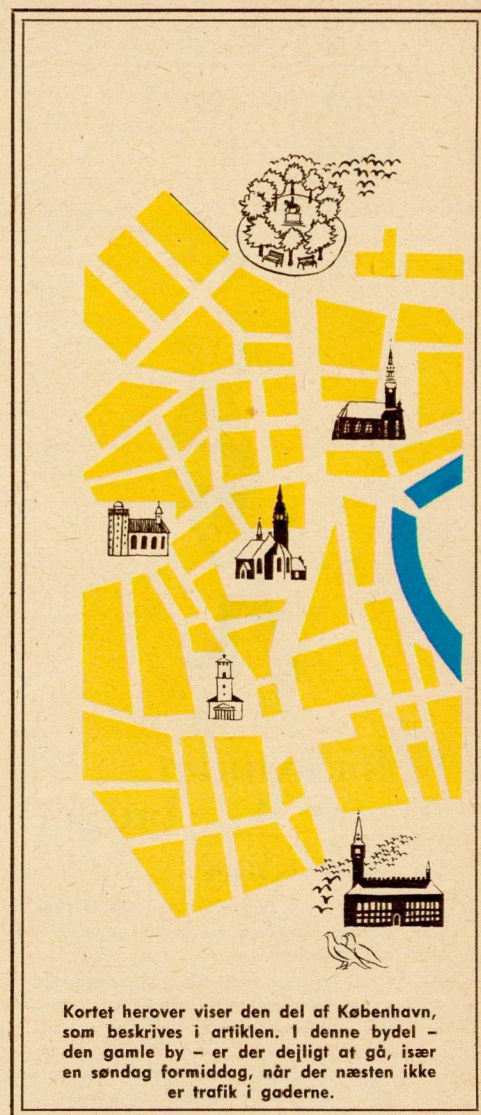
Vimmelskaftet ender ved Helligåndskirken. Her var der altid – indtil for få år siden – et livligt spurvekvitter at høre. Spurvene blev endog besunget af Jeppe Aakjær, men en skønne dag var de alligevel borte. Efter sigende forsvandt de i løbet af et eneste døgn. Hvorhen?

Man får stadig en stemning af kloster og stilhed derinde fra den gamle kirkegård bag gitret. Helligåndshuset (nu en afdeling af Københavns Kommunebiblioteker) var engang vestre fløj i et klosterkompleks. Mange tårer er flydt bag de middelalderlige mure, rystende og usselt havde de fattige syge det i middelalderen, de levede i snavs, sult og kulde.

Kirken var oprindelig klostrets søndre fløj, men er blevet ombygget et par gange. Det runde kapel er opført af Peder Griffenfeld – et gravkapel, han aldrig kom til at hvile i.

AMAGERTORV har forlængst mistet ethvert præg af torv. Her ligger byens ældste og fornemste renæssance-borgerhus, bygningen med den kongelige porcellænsfabriks udsalg. Huset er opført i 1616 af en borgmester som både har haft mange penge og megen skønhedssans. Nogle har troet, at Dyveke, Christian II's veninde, har boet her, men hun døde ihvertfald hundrede år før huset blev opført.

På Amagertorv føler man en ægte københavnsk stemning. Til den ene side ligger Højbro Plads med sit henrivende blomstertorv og med statuen af Absalon, byens grund-

lægger, der rider på sin stejlede gang med blikket mod rigsborgen – Christiansborg.

Vender vi os, har vi Købmagergade med det herlige Rundetårn, den bygning, der nok har spillet størst rolle i danske børns fantasi. I sin tid var tårnet uden på alle almanakkerens forside, fordi der var observatorium i tårnet, og dermed blev Rundetårn landets mest kendte tårn, en seværdighed alle skulle se. Forresten var det gennem mange år skik, at københavnske konfirmander skulle op på tårnet med deres cigar i ravrør. Skikken er vist forsvunden – ligesom ravrøret.

DER, HVOR Amagertorv løber ud i Østergade og Købmagergade, vil mange ærkekøbenhavnere mindes *Ranchs ur*, der hang i en meget kendt urmagerbutiks vindue (hænger nu i kunstindustrimuseets hall). Under Ranchs ur mødtes man med sin elskede og kunne derfor let bedømme forsinkelsens omfang. Det var byens stævnemødested. Og mens den gamle københavner forsøger at albue sig gennem strøgvrimlen på Østergade, vil han sende en vemodig og længselsfuld tanke til de tider, da der var noget, som hed *strøgtid*, og man slentrede frit og tilpas selvoptaget op og ned ad strøget for at se og blive set. Ak, strøgtiden med strømme af hatte-svingende herrer og nådigt smilende damer – alt hvad der „duede“ i kongens by ... borte. Borte, som spurvene ved Helligøjst.

Den røde bygning helt til venstre er den ældste historiske bygning på strøget, nemlig en borgmesters smukke privatejendom fra 1600-tallet, nu har Den kongelige Porcellænsfabriks udsalg til huse her. Strøget er ellers helt blottet for historiske bygninger, der er stadig ombygningsarbejder igang, men hvad der end sker, så respekteres den historiske gadeføring, og ingen byplanlægger har turdet stille forslag om at rette Vimmelskaftets krumning ud.

Sidste nyt i badetøj

for kvinder, som ikke bruger Tampax

Ikke at bruge Tampax — det er ligeså gammeldags som at gå med badetøj, som oldemor brugte det.

I halvfemsernes badeskørter og mamelukker gjorde det ikke så meget med hygiejnebælte, nåle og hjemmestrikkede bind (i øvrigt tilbragte datidens bly damer ikke deres „periode“ på stranden, men lidende bag nedrullede jalousier — og med lugtevand).

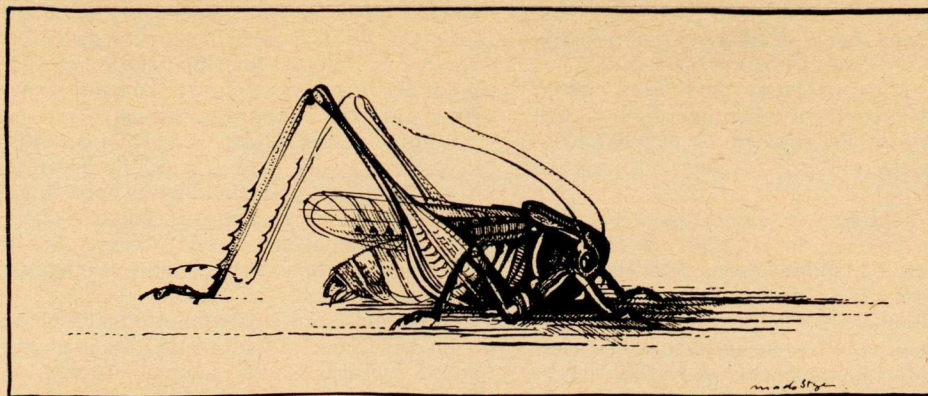
Det er anderledes i dag. Kvinder er anderledes, badedragter er anderledes. Også hygiejnen er en anden, siden en læge opfandt Tampax — den moderne, tiltalende, hygiejniske løsning af menstruationsproblemet. Tampax bæres indvendig, og gør en ende på klodsede bæltter og nåle. Tampax er usynlig og føles ikke. Tampax forhindrer lugt i at opstå. Og hvad mere er: Tampax er let at anbringe og let at blive kvit — det hele forsvinder i toilettet!

Tampax giver tryk og fuld bevægelsesfrihed til at svømme, tage solbad og være med i det, der foregår. Millioner af kvinder bruger Tampax. Hvorfor ikke prøve det?

Hver pakke Tampax indeholder 10 stk. og brugsanvisning på dansk. Vælg mellem Regular nr. 1 til kr. 2.90 og Super nr. 2 (med 40 % større sugsevne) til kr. 3.40.

— opfundet af en læge,
nu brugt af millioner af kvinder.

HVEM EJER ENGEN?

AF KELVIN LINDEMANN, TEGNING AF MAD S. STAGE

INDE VED siden af, op mod skoven, er der et lavt stykke jord om en mose, hvor der ikke kan vokse andet end græs og lidt piletræer.

Sådan en lav eng duer jo ikke til andet end kreaturfod. Sommeren igennem går der nogle køer dernede og græsser, og børnene plukker kabbelejer og forglem-migej.

Det kunne jo nok regnes ud, hvor meget mælk og sidenhen smør denne tønde lands græsning kunne give, og det ville ikke blive imponerende tal. Men er det alt? Et gammelt ord siger jo, at der på en god eng er lige så meget levende kød under, som på marken, og det skal nok passe, at vægten af regnorme er lige så stor som kreaturerne vægt.

Der står nogle pile i et vandhul, og de besøges af skolelæreren bier. Han er især glad for de pile om foråret, fordi deres støv er den første føde, som bierne bringer hjem til deres yngel. Siden han nu giver min datter regneopgaver, som jeg har den største vanskelighed med at løse, syntes jeg, at han selv fortjente en matematisk opgave, der var vanskelig: Jeg bad ham om at regne ud, hvad de piletræer på engen gav i honning. Han var lidt i vildrede med, hvorledes han skulle regne det ud, for blomsterstøv bliver til bier, som skal leve, mens de samler honning til biavlaren, men han kom til resultatet: Mellem tredive og fyrrer pund honning.

Men bierne er ikke de eneste, der lever af søde sager. Vor almindelige stikmyg kan ikke ernære sig af det blod, den suger af mennesker. Videnskaben siger, at den almindelige stikmyg, når den er i hvile, omsætter en tyvendedel gram ilt pr. time — det er, hvad en landmand ville kalde dens „vedligeholdelsesfoder“ — men når den flyver, stiger dens stofskifte til i hvert fald det dobbelte.

Videnskaben anslår lavt, at i de største

myggeår sidder myggene så tæt, at de hver kun har så stort et areal, som man kan spænde over med en hånd. Det giver en million myg på en hektar land — eller for vor tønde eng en halv million.

Hvis disse tal er nogenlunde rigtige, vil det sige, at myggene på en hektar i løbet af en nat forbruger 3 kilo sukker — eller for vor eng: 3 pund sukker. For hele flyvetiden 2-3 uger altså mere end 100 pund sukker!

I kokasserne vrirler det med brune biller, og når gøgen, skovens vandrende stemme, midt i juli holder op at kukke, begynder græshoppernes kvinkeleren på engen. Uden at det skal være andet end et løst skøn, vil jeg anslå vægten af levende græshoppekød på engen til at være den samme som vægten af regnormene i jorden — det vil altså sige en kødproduktion, der er lige så stor som kreaturerne vægt.

Hvis vores eng havde ligget i Frankrig, ville bonden, der ejede den, nøje have vidst, hvad vandhullernes grønne frøer var værd i penge, men siden vi ikke spiser frøer herhjemme, er der ingen, der holder tal på dem. Mon ikke der er nok til at servere varmretten — indbagte frølår med hvidløg — til samtlige franske ministeriers tiltrædelsesfrokost igennem et helt år?

På denne eng kommer rådyr og harer ud i den tidlige morgen og græsser; i de varme timer midt på dagen snor snogen sig gennem græsset. Her går storken, og fasanhøner farer skrokkende op fra tuer. De henter vel alle noget at spise på engen — ligesom grævlingen, der kommer om natten og roder efter oldenborrelarver.

Nej, det er kun en ringe del af engens økonomiske virksomhed, der tjener bondens tarv — de fleste, der har deres daglige brød dernede, ville vist være meget forundrede, hvis de kunne høre bonden sige, at engen var — „hans“.

SØGES:

gyltelørdige kvinder

Her ses manden, der med sin store doktorafhandling blandt andet har belyst landbrugets „kønenød“ – universitetsadjunkt Holger Gad, Århus universitet.

MULIGHEDEN for at få foden under eget bord er i landbruget større end nogen sinde. Endnu i trediveerne kunne kun ca. halvdelen af landbrugets unge regne med at få egen ejendom, men nu er antallet af unge mænd på landet så lavt, at den overvejende del – i hvert fald i teorien – skulle kunne blive selvstændige landmænd. Fortsat udvikling i den retning vil oven i købet i løbet af en årrække bevirke, at udbuddet af landbrugsejendomme bliver større end landbougdommens efterspørgsel.

Mens chancen for at få sig sin egen bedrift er steget, kniber det derimod som aldrig før for de unge landbrugere at finde sig den livsleedsager, som dårligt kan undværes i nogen landhusholdning. Alle-rede i dag giver det stadig synkende antal unge piger på landet kun mulighed for rekruttering af to trediedele af landbrugets behov for unge husmødre. Vil det betyde, at en trediedel af de kommende års generationer af landmænd er dømt til at være pebersvende, eller vil det lykkes dem at „importere“ unge piger fra byerne?

Ja, det står hen i det uvisse, men problemet er af en sådan karakter, at det meget let kan bidrage til yderligere at fremskynde flugten fra landet. I hvert fald er det tydeligt nok, at landbruget står over for et alvorligt tilfælde af „kønenød“, og problemet gør sig allerede gældende på en række af landets mindre øer og i Vestjylland. Selv om Fejøs ungkarlefest ikke skal tages for andet end et spøgefult indfald, så er baggrunden for festen mere end alvorlig nok.

Gårdsammenlægning nødvendig?

Disse bemærkelsesværdige oplysninger fremgår af universitetsadjunkt, cand. ocean. Holger Gads opsigtsvækkende doktorafhandling om „Arbejdskraftproblemer inden for det danske landbrug“, som for kort tid siden blev forsvaret på Århus universitet. Konklusionen af denne afhandling er, at den alvorlige affolkning i landbruget ikke er et midlertidigt fænomen, men en langtidsudvikling, der tidligere er sat ind i andre lande, og hvis perspektiver synes at være gårdsammenlægning og stigende vanskeligheder for landbrugets rentabilitet. Mon de fleste gør sig klart, hvor kraftig og langvarig denne affolkning allerede har været?

Her er, hvad man har kunnet iagttage, siden dengang de første folketællinger løb af stabelen i slutningen af 1700-tallet:

Op til ca. 1880, da industrialiseringen

satte ind, voksede hele landets befolkningstal fra 1 million til 2 millioner og landbobefolkningen fra 600.000 til 1 million.

I næste periode indtil 1940 holdt landbobefolkningen sig nogenlunde konstant på 1 million, mens landets indbyggertal som helhed steg til 4 millioner.

Fra 1940 begyndte arbejdsløsheden i byerne at forsvinde, og en stærk indvandring fra landet startede, således at antallet af beboere på landet i 1950 var faldet til ca. 800.000, dvs. mindre end $\frac{1}{5}$ af folkemængden i Danmark.

Ikke mekaniseringens skyld

Hvilke økonomiske følger har arbejdskraftens bortgang haft for landbruget? En af de vigtigste punkter i Holger Gads doktordisputats er en belysning af lønsvingningerne, baseret på et meget stort statistisk materiale, ikke alene de offici-

elle tællinger, men også et omfattende privat regnskabsmateriale.

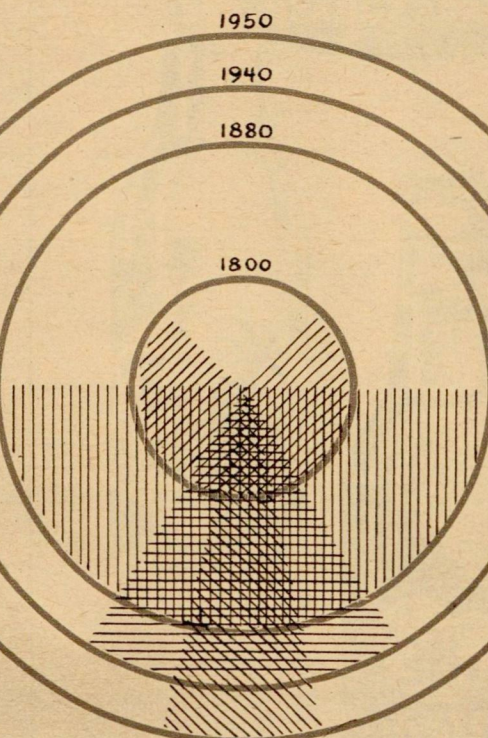
Mens løndannelsen i byerne principielt hviler på overenskomstsmæssig basis, er den på landet hovedsageligt fri og følger den almindelige lov om tilbud og efterspørgsel. God beskæftigelse i byerne betyder altså nedgang i udbuddet af arbejdskraft på landet med deraf følgende tilbøjelighed mod højere landbrugs-lønninger. Derfor betød trediveernes by-arbejdsløshed lave lønninger i landbruget, men efter det stadige fald i landbrugs-beskæftigelsen lige siden har lønningerne igen bevæget sig opad, og landbrugets tidligere store folkehold er i udstrakt omfang erstattet af maskiner.

Som sin opfattelse gør Holger Gad imidlertid gældende, at det ikke er mekaniseringen, der har jaget landbrugets arbejdskraft væk, men tværtimod bortvandringerne fra landbruget, der har nødvendiggjort mekaniseringen. Af Holger Gads talmateriale fremgår nemlig, at mens faldet i arbejdskraften i hovedsagen falder før 1948, udvikler mekaniseringen sig væsentligt efter 1948.

Hvor længe vil de betale?

Danmark er ikke ene om spørgsmålet med menneske-flugten fra landet – den spores endnu stærkere i andre lande, f. eks. i Sverige, hvor man har søgt at løse problemet ved størstiledede sammenlægninger af ejendomme, og i Vesttyskland, hvor man har prøvet at bremse bortvandringen ved stadig stigende tilskud til landbrugsproduktionen. Disse bestræbelser har dog ikke kunnet vende udviklingen, og hermed er opstået et nyt problem: Hvor længe vil skatteyderne fortsætte med at sætte tilskuddene til landbruget i vejret, og hvad vil der ske, hvis der bliver politisk flertal for at sige stop?

Holger Gad lader klogeligt disse spørgsmål stå åbne, ligesom han afholder sig fra at udtale personlige meninger om, hvordan vi herhjemme skal gribe problemet an. En doktordisputats er et videnskabeligt værk, der i videst mulig udstrækning bygger på kendsgerninger, og hvis beregninger hviler på sandsynlighed og ikke tro eller forhåbninger. Herefter må det blive en politisk opgave at vurdere, om der skal tages stilling til det interessante materiale, Holger Gad så fortjenstfuldt har fremdraget.

Cirklerne viser befolkningens størrelse på fire tidspunkter i de sidste 150 år. Den skraverede del af hver cirkel viser landbrugsbefolkningens andel af folketallet.

Hele entreindtægten ved friluftsfeststillingen i Vetterlev, hidtil ca. 20.000 kr. (incl. ekstra gavebidrag) går til kirkernes interier. Herover den nylig istandsatte altertavle i Vetterlev kirke, skåret i 1651 af mesteren for altertavlen i Holmens kirke, Abel Schrøder. Næste gang skal prædikestolen restaureres, og Høm kirke har fået et dejligt gammelt orgel.

Kirke og Teater

TO ÆLDGAMLE kirker knejser til hinanden syv kilometer syd for Ringsted: Høm kirke, bygget senest på Olav Hungers og Erik Ejegods tid (omkring 1100) og Vetterlev kirke fra 1250 (den sidste del af Valdemarernes tid).

Men hvordan skaffe midler til disse to herlige kirkers istandsættelse og udstyr? Præsten i Vetterlev præstegård, Edvard Nielsen, brød sit hoved og fandt på råd. Præstegårdshaven var som skabt til friluftsscene, en formidabel græsplæne med plads til tusinder af mennesker, skrånende amfiteatralsk ned mod en terræn-forhøjning, der danner en naturlig tribune, flankeret af to majestætiske bøgetræer og med en lille stump skov som baggrund. Spillet

kunne begynde straks, hvis man bare havde menneskene og stykket.

Teatret er jo et barn af kirken, og de første egentlige friluftsfeststillinger fandt som regel sted lige udenfor kirkens port.

Der var ikke langt fra tanke til handling. Omegnens lærere, bønder og ungdom blev mobiliseret i et imponerende opbud, det blev en folkeopgave næsten som i Oberammergau at yde sin assistance, og et halvt år før premieren gik det halve sogn med begejstring i gang med indstuderingen af *Elverhøj*, som opførtes i sommeren 1950. Næste år fulgte *Eventyr på fodrejsen*, men dette tempo var lidt for hårdt. Senere har der været 2 års mellemrum mellem opførelserne, 1953: *Den gamle præstegård* (af Sv. Rindom). 1955: *Landmandsliv* (Fr. Reuter) og i år: *Capriciosa* (Th. Overskou).

Efterhånden har instruktøren Ove Rud, kendt fra talrige film og hørespil (bl. a. var han præsten i Carl Th. Dreyers filmatisering af *Ordet*), en anselig skare trænede aktører at vælge imellem, når et nyt stykke skal sættes op. På egnen kender man hinandens ejendommeligheder, og man kan få nøjagtig de rigtige typer til rollerne. Persongalleriet spænder fra bager og maler, over gårdejere og parcellister, arbejdere, kontorfolk og funktionærer på virksomheder i Ringsted til lærere og præster. Hvert år rekrutteres staben med en debutant eller to – i år var graverens datter det store fund. Og denne gang stod altså *Capriciosa* på programmet.

Når nogen påstår, at *Capriciosa* – Casinos gamle enfoldige syngestykke – ikke mere kan spilles, har de ikke set, hvor henrivende det gør sig i Vetterlev præstegårdshaves naturlige kulisser. Familieskovturen i første akt er spillelevende med de gyldne strejf, som aftenens sender ind mellem træerne, og i 2. del af akten bliver skumringen til mystisk havbund, blot ved hjælp af et fiskenet sænket ned

To stjernedrikke ★

liflige og læskende

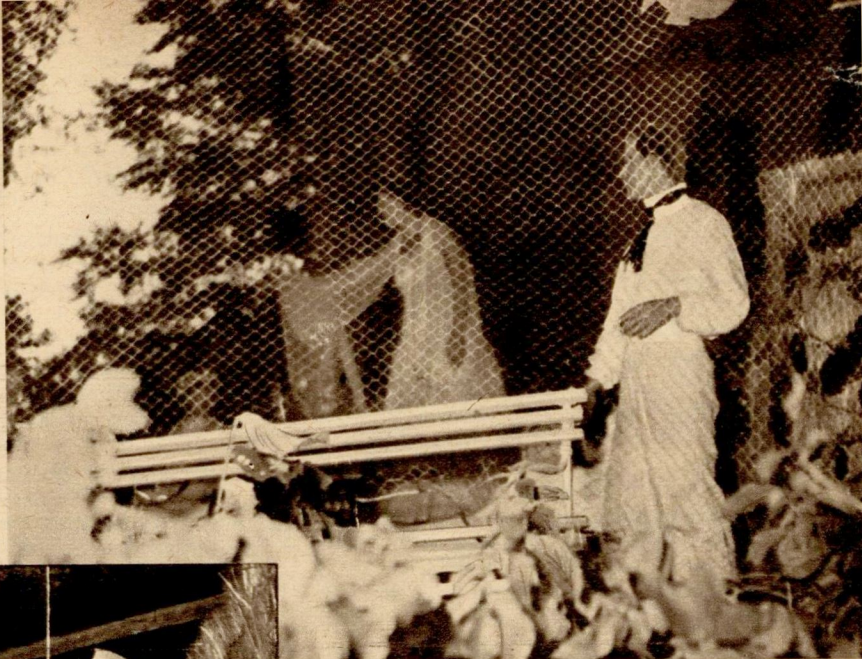
Golden
ANANAS SQUASH

★ **Stjerne Valencia**

BRYGGERIET STJERNEN

STJERNE VALENCIA
– stadig den populæreste appelsinvin

GOLDEN ANANAS SQUASH
– læskedrikken i særklasse

over forgrunden. Undiner og andre slørvæsener svæver rundt som i en skærsommernatsdrøm, gøgler og kogler som tågeslørret fra mosekonens bryg på de nærliggende enge, den lyse nat digter eventyr. Og da den forheksede skippersøn vender tilbage til jorden med sin pengepung fuld af dukater, og projektørerne rettes mod punchesoldet i café Rosenlunds have, er man personlig midt i en festrus, som lyset og naturen spiller med i. Tilsidst Nyboder i projektørernes skarpe lys under bøgens natsorte skygger og den fortabte søn, hjemvendt fra eventyret til tilgivelse og borgerpligter hos sin sømandsbrud.

Sommeraften og stykke smeltede sammen til idyl. Underligt at tænke på, at blot et par aftener før flammede lynene over præstegårdshaven, og oplevelsen var en helt anden. Stærkere og voldsommere.

For i friluftspil har naturen hovedrollen og er selv mere capricios end *Capriciosa*.

Store forberedelser finder sted inden hver forestilling. Nedenunder (t. v.) bliver præstefruen sminket til rollen som ældre sømandskone, og herunder må Lene hurtigt sy en knap i Peter Kaninstoks bukser. Allerede et halvt år før opførelsen er indstuderingen og lidt senere prøverne begyndt.

Foroven til venstre tre af de gådefulde slørvæsener, kaldet undiner, som forhekser Peter Kaninstok på hans undervandsfærd, mens han selv (herover) ses bag fiskeknettet sammen med *Capriciosa*, undinernes herskerinde.

Billedet til venstre viser spillets arrangør, pastor Edvard Nielsen, påklædt til rollen som den unge digter Warren. Desuden var han forestillingens altnuligmand, på billedet i lag med belysningsanlægget og sænkningen af fiskeknettet. Endelig er han også forestillingens administrator. Fremskaffelse af dragter, sceneopbygning, annoncering, afhentning af bænke fra 10 midtsjællandske forsamlingshuse etc. – alt dette er han sjælen i. Omkostningerne løber op til 1500 kr. for hvert års forestilling, så der skal administreres forsigtigt for at sikre overskud.

Herunder: En scene af punchesoldet i café Rosenlunds have. De sanglige ydelser var over middel, betydeligt bedre end hvad amatører ellers præsterer.

GRUER DE FOR TANKEN OM

Alderdomshjemmet

„JEG VIL SIGE DEM, jeg nyder forandringen“. – Sandelig en overraskende bemærkning fra et menneske, der har måttet sige farvel til sit store, veludstyrede hjem og nu sidder i en lille stue på et alderdomshjem.

Man skulle tro, det var en meget svær overgang at måtte opgive de fleste af de gamle ting, der har fulgt en livet igennem, for kun at nøjes med det allernødvendigste, at skulle give afkald på sin tidligere selvstændighed for at indordne sig under et fremmed hjems regler og sædvaner – så at sige blive sat ud af funktion. Og så er sandheden altså den, at netop den overgang, som så mange i de ældre år gruer for, kan vise sig i stedet at blive en overgang til en lysere og lettere tilværelse.

Tænker man problemet rigtigt igennem, forstår man måske bedre hvorfor.

Når man ikke er ung længere, kan det være en stor lettelse at slippe for det arbejde og det ansvar, det er at styre hus og hjem. På alderdomshjemmet er alting bekvemt og praktisk indrettet, og man behøver ikke bekymre sig om nogen verdens ting. Maden står på bordet hver dag på klokkeslet, uden at det har kostet en den mindste anstrengelse eller spekulation. Man kan pludselig få tid til at dyrke

alle de interesser, man som travl husmoder livet igennem har måttet give afkald på; man kan læse, skrive breve, lave håndarbejder, tage ud i naturen, eller hvad man nu har lyst til.

– Ja vist, alderdomshjemmet kan være meget godt for dem, der står ene i tilværelsen, vil nogen måske mene, men det er da langt bedre at bo hos familien, hvis man har nogen. De, der tænker sådan, gør sig næppe klart, hvilket problem det er at leve to generationer under samme tag. Selvom man har det bedste forhold til sine børn og svigerbørn, så er det dog utænkeligt, at der ikke i det daglige nære samliv opstår gnidninger og irritationsmomenter. Hvor meget mere ideelt er det ikke at kunne besøge sine børn, så ofte man har lyst, og samtidig kunne trække sig tilbage til sin egen fredelige stue på hjemmet, når man bliver træt af børnebørnenes evindelige grammofonplader og de unges hektiske liv. Der kan man få lov at være sig selv, uden hensyntagen til andre, følge sine små vaner og få sig et lille blund, når man trænger dertil.

Ensom behøver man ingenlunde føle sig på alderdomshjemmet, for der vil altid være jævnaldrende omkring en, som man kan tale med om fælles interesser. Og der er sikkert også en og anden, man kan se

det som sin opgave at være noget for til gensidig glæde og opmuntring. – Skulle det gå ned ad bakke med helbredet – og det kan vel næppe undgås – da vil man på alderdomshjemmet få al den pleje og pasning, man kan ønske sig, af folk, der har uddannelse dertil, og som ikke har andet, de først og fremmest skal passe.

Men hvad da, hvis man har en enlig, ugift datter? Ville det ikke være naturligt, om man flyttede sammen med hende? Måske, men det er absolut et spørgsmål, om det ikke også i dette tilfælde ville være det bedste at bo hver for sig. Man ser så mange eksempler på, hvordan det går, når en mor bor hos sin ugifte datter. Enten går de hinanden på nerverne; datteren har dårlig samvittighed, hver gang hun går ud eller rejser bort. Hun kan ikke dyrke sine egne venner osv. Eller også bliver de så nært knyttet til hinanden, at datteren slet ikke egner sig til at være alene, når moderen engang går bort, og hun selv er halvgammel.

Alle alderdomshjemmets fordele taget i betragtning vil det imidlertid til syvende og sidst afhænge af ens egen tilpasningsevne, om man kan finde sig til rette der eller ej. Nogle er så lykkelige at have en natur, der stiller sig tilfreds under alle slags kår, andre vil altid finde noget at kværulere over og være utilfreds med, ganske uanset om de bor hos deres familie eller på et hjem, hvor alt er indrettet på at gøre det bedst muligt for dem.

★ ★ ★

VÆK MED PARAFFINOLIEN

PARAFFINOLIE blev tidligere betragtet som noget komplet uskadeligt. At den ikke er helt så uskadelig, som man troede, fremgik først af undersøgelser vedrørende vitaminer, hvor det viste sig, at paraffinolie har den ubehagelige virkning, at den på sin vej gennem organismen medtager store mængder A og D vitaminer, så man kan få vitaminmangel, hvis man til stadighed tager paraffinolie.

Under krigen blev det moderne at bruge paraffinolie i kager for at strække på smørret, og i mange afmagringskure indgår paraffinolie i stedet for smør og margarine. Derved kan man jo få anelige mængder paraffinolie. Man kan naturligvis sikre sig ved at spise ekstra tilskud af vitaminer, men desværre ser det ud til, at paraffinolie har endnu en ubehagelig egenskab.

I engelske undersøgelser diskuterer man forbindelsen mellem tarmkræft og paraffinolie. Det er jo straks en langt alvorligere historie. Ved at udspørge

patienter, der led af tarmkræft, er man kommet til den slutning, at forbavsende mange patienter har taget paraffinolie daglig gennem 15 til 20 år. Man påpeger, at de mennesker, der får tarmkræft, ofte i årevis har lidt af kronisk forstoppelse, og at man derfor ikke kan sige, det udelukkende er paraffinolie, der er årsagen til sygdommen. Man mener derimod, paraffinolie hører til de „mistænkelige“ stoffer, som under visse omstændigheder kan virke kræftfremkaldende, og at man derfor bør omgås paraffinolie med en vis forsigtighed.

Det påpeges også, at intet tyder på, at enkelte doser paraffinolie taget med visse mellemrum spiller nogen større rolle. Det, man ængstes for, er den stadig anvendelse af paraffin gennem mange år. Man tager her det standpunkt, at paraffinolie er mistænkelig, og så længe det ikke er absolut bevist, den er uskadelig, bør man holde igen med brugen af den.

Køber De på

UDSALG

DET ER NEMT nok at være smart og moderne, når man kan købe nyt tøj, der følger moden, men hvad gør man, når man er henvist til at få den årlige ny kjole billigt på et udsalg? Så er det jo ikke så nemt at følge med. Nej, det er det ikke, men det *kan* lade sig gøre, og en af fiduserne er at *købe det kedelige tøj!*

Kjoler, der sælges billigt ud, sælges jo billigt af flere grunde, nogle sælges ud fordi de er umoderne, andre fordi de er så ejendommelige i snittet, at de er svære at sælge, og en hel del tøj ned-sættes, fordi det er jævnt kedeligt.

Fru Nielsen har fundet sig sådan en kedsommelig kjole, købt for 24 kr. på et udsalg, den er grå i en tone, som var stærkt fremme sidste sæson, men gråt er altid brugbart, så farven er ikke værst, til gengæld er kjolen alt andet end spændende, og fru Nielsen kommer ikke just til at se velklædt ud, hvis hun bare tager udsalgskjolen på uden at gøre noget ved den.

Men den kan hurtigt ændres, så den bliver modepræget og elegant. Med en moderne perlekæde med mange rækker og et bredt sort draperet fløjlsbælte, er det en helt anden kjole. Et almindeligt sort fløjlsbælte, knapper overtrukket med fløjel og en hvid drengekrave gør modellen næsten ukendelig.

En tredje løsning er bånd med besætning, og her kan anvendes herkulesbånd, fløjlsbånd eller mønstrede bånd, efter hvad man nu har lyst til. Kraven kan sys af mørkt stof eller sammensys af bånd,

der er påsyet en almindelig drengekrave.

En sidste og meget festlig løsning er den lange stola, som man måske kan sy af en rest broget silkestof, købt på et udsalg.

Der er mange måder at pynte den ganske enkle kjole på, og holder man sig det for øje, kan man udmærket være velklædt, selvom man går i billigt udsalgstøj.

TØR KONSERVESDÅSEN AF

Har De tænkt på, at det i grunden er meget uhygiejnisk at åbne en dåse konserver uden først at tørre den godt af? Idet man åbner en dåse, sker der ofte det, at dåsens låg vipper ned i dåsens indhold, og er låget så ikke pinligt rent, har man skandalen.

★

MÅL BØRNETØJET

Hvis De skal på indkøb og købe børnetøj uden at have børnene med, så *mål børnetøjet* omhyggeligt, inden De går hjemmefra. Man kan ikke altid regne med numre, og aldersopgivelser passer i reglen aldrig. Sokker nummer 6 kan være af meget forskellig størrelse i forskellige butikker, og det samme gælder de bukser og jakker, der sælges. Man er på den sikre side, hvis man gennemmåler tøjet. Til børnesokker behøver man blot

fodlængden, det er i reglen nok. Til drengebukser måler man buksebenenes længde og, hvad der er vigtigt, længden fra livet til skridtet.

★

BADEKÅBE SOM HOUSE COAT

Man kan få dejlige, men dyre house-coats, som for mange kvinder står som en drøm om en dejlig luksus. Men ak, de dyre house-coats er ofte såre upraktiske, og mange af de fineste kan hverken vaskes eller renses. Tænk på det, næste gang De drømmer om at få en. En god badekåbe af svær frotté er i virkeligheden langt mere praktisk. Ensfarvet i kongebåt eller vinrødt kan den se vældig godt ud og gør det ud for en house-coat. Den har tilmed den fordel, at den holder til at vaskes i det uendelige. Og så er den både badekåbe og house-coat på engang. Kan man forlange mere?

KULØRTE MÆLKEFLASKER?

Burde mælkeflaskerne være kulørte? Videnskaben siger ja. Mælkens indhold af C-vitamin og B2-vitamin er meget følsomt overfor lys og burde beskyttes af mørke flasker. Men hvad siger mon husmødrene? I England, hvor sagen har været fremme, har man lagt den på hylden igen, da man frygtede, at husmødrene ville protestere mod mælk i mørke flasker, fordi det ikke virker så appetitligt, som de klare lyse flasker.

Der sker noget i SVENDBORG

FRA MAJ MÅNED fryses, henkoges og syltes der på Svendborg Konserverfabrik ganske som hjemme hos os andre. Frysning af grønsager og frugt har man taget op for første gang i år, og det store kølelager rummer tusinder af pakker med forårs-spinat, grønrærter, bønner, hindbær og jordbær, som nu ligger i 20 graders kulde og holder på vitaminer og velsmag til glæde for os senere på året. Svendborg konserver er ikke bange for at prøve noget helt nyt, til september sker der noget meget spændende, idet en for os næsten ukendt grønsag der på italiensk hedder *Broccoli*, høstes og dybfryses.

Hvad er Broccoli

Tænker man sig blomkål, som i stedet for at samle sig til et pænt hvidt hoved, skyder i vejret og fordeler sig på stænglerne i mange små hoveder, der er lysegrønne og smager lidt henad asparges, så har man en fornemmelse af hvad *Broccoli* er. Den findes hist og her i vore køkkenhaver under navnet *Aspargeskål*, og falder den i vores smag, får den nok det navn med tiden. Svenskerne og amerikanerne har opdaget, at den egner sig særlig godt til dybfrysning og begge steder stiger salget stærkt år for år. Nu får vi se, om Svendborg Konserverfabrik får ret i sin tro på, at vi gerne vil prøve og bruge noget nyt.

Fem bli'r til tre

Tidligere solgte man grønrærter og aspargessnitter i 4-5 forskellige kvaliteter. Det fordyrer produktion og salgsmkostnin-

ger at køre med så mange slags. Nu henkoges grønrærter og aspargessnitter kun i tre kvaliteter. Asparges betegnes *extrafine* og *fine overskårne asparges* og *aspargessnitter*. Det er vigtigt for smag og konsistens at asparges henkoges hurtigst muligt efter at de er stukne. Man regner på fabrikken at både asparges og grønrærter er henkogte og i orden til forsendelse 6-8 timer efter at de har stået på marken. Men der er også fart over kvinderne der skræller aspargserne. De skræller gennemsnitligt 15 kg pr. time – i hånden! – og svindet er kun ca. 30 pct. eller knap en trediedel.

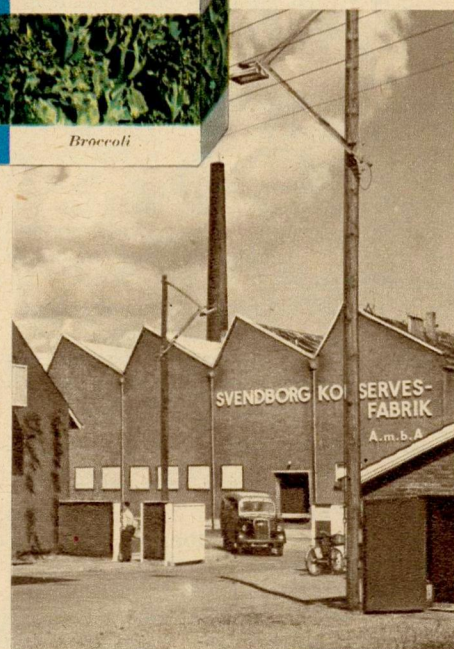
Asparges egner sig ikke særlig godt til frysning, men det gør derimod grønrærter, og skal man have en virkelig kvalitetsvare, er det af afgørende betydning, at ærterne fryses så hurtigt som overhovedet muligt efter at de er høstede. For en ikke-maskinkyndig er der noget helt mirakuløst i at se, hvad en ærtemaskine kan præstere. I løbet af få minutter skiller den hele ærteplanten fra bælgene, lukker dem op og ryster ærterne ud. – Man fatter ikke, at de ikke knuses, eller hvordan det undgås, at de fleste bælg rucher samme vej som ærteplanten.

Også ærterne sorteres nu kun i tre kvaliteter til henkogning (fine, mellemfine og søde ærter) og i to til frysning (fine og søde grønrærter). Kvalitet og smag er lige god, det er kun størrelsen der bestemmer de 2-3 sorteringer.

Renlighed er naturligvis også en betingelse for holdbarhed og velsmag og alle fabrikkens rense-, skylle-, sorterings-,

snitte- og hvad de allesammen nu hedder maskiner er *hvidmalede*, for at man nemt kan se, om de nu er spulet helt fri for jord og plantedele.

Der laves meget andet end det her nævnte på Svendborg konserver, både saft, syltetøj, marmelade og vin og deres fine tomatpuré og ketchup ikke at forglemme. Og ledelsen vil gerne have besøg af husmødrene og vise sin smukke fabrik frem for husholdningsorganisationernes og andre kvindeforeningers medlemmer, blot de melder sig nogen tid i forvejen.

SPRØDE ASIER

20 store asier, ca. 250 g salt
Lage: 5 l eddike – 2½ kg sukker –
½ kg skalotteløg – 5 skærme dild –
25 g lang peber – 25 g hel hvid peber –
25 g hel gul sennep –
1 spsk. Frisna (flydende) –
1 stk. peberrod

Asierne skrælles, flækkes, befries for kerner og neddrysses med saltet et par timer. Løgene skoldes og pilles. – Krydderierne bindes ind i et stykke gaze. – Eddiken bringes i kog med sukker, løg og krydderier. – Asierne aftørres. – 10 stk. ad gangen lægges 2 min. i den varme eddikelage, tages op med en hulske og lægges i den rengjorte krukke. – Krydderierne og den skrællede peberrod lægges øverst. – Lagen gives et opkog, tilsættes Frisna og hældes straks over asierne.

Middel mod

SKIMMEL OG MUG

MAN blir ked af det, når man om foråret tar sine havemøbler, solparasoller, liggestole eller markiser frem, og ser at de er jordslåede og skimlede. Det er jo ikke alene stoffernes klare, muntre farver det går ud over, men tøjet mørnes og brister hurtigt. Odelæggelserne sker, selvom man har været nok så omhyggelig og sørget for at alt var knastørt før det blev sat i vinterhi, fordi sommerhuse og kældre tit er fugtige. Nu er der kommet et nyt, gennemprøvet middel mod jordslåede og skimlede vægge. Det hedder M-20 og det forhindrer også, at stoffer bliver jordslåede. M-20 er en opløsning, som fortyndes med vand. Til stoffer bruges $\frac{1}{4}$ l M-20 til 10 l vand (en spand eller stor vandkande). Havemøblernes betræk, solparasollerne m. m. gennemblødes med M-20, gennemtørres og skulle så holde sig fri for skimmel og mug vinteren over. Opløsningen skader hverken træ eller metal og den er lugtfri. Den sidste egenskab er vigtig, når M-20 bruges til at holde vægge, blyder og gulve i fugtige spisekamre og kældre fri for skimmel og mug.

Hvidtede og kalkede vægge holder sig rene og fine, når der i hvidtekalken blandes M-20 ($\frac{1}{4}$ l til 5 l vand). Iflg. undersøgelser på Teknologisk Institut og Statens Forsøgsmejeri i Hillerød beskyttes væggene mod angreb af skimmel og mug mindst i de første 8-10 måneder efter behandlingen med M-20.

AKTUELT

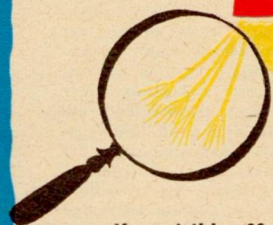
Tre spørgsmål til Forbruger-Nyt

Tre læsere har skrevet til Forbruger-Nyt. Vi håber der med tiden vil komme flere, for vi vil meget gerne have kontakt med vore læsere om forbrugerproblemer, og også høre deres mening om Forbruger-Nyt. Desværre er det umuligt at svare omgående i bladet, for stoffet skal afleveres til trykkeriet flere uger før bladet udkommer, men baster det med svaret, sender vi det pr. brev direkte til læserne, og er spørgsmålet af almen interesse bringes det også i Forbruger-Nyts spalter.

Er nylonkostene gode

spørges der fra Nordjylland.

Nylonkostenes fibre er lavet af Rhodia, et syntetisk stof, og forhandles under navnet Rhodiakoste. Børsterne er nu splittet i enderne og kortere, så kosten bliver tættere og børsterne ikke lægger sig. Hvor stærke Rhodia-kostene er, kan man endnu ikke sige med sikkerhed, for de har kun været i handelen i ca. $1\frac{1}{2}$ år, men det ser ud til, at de holder godt. Rhodia er „elektrisk“, og ligefrem suger støvet til sig, men kostene bliver meget hurtigt snavsede. De er nemme at gøre rene, da de blot skal skylles i koldt vand, og tørrer hurtigt. Forhåbentlig kan kostenes fine farvestrålende lakfarve tåle vand, for ellers var det bedre om de kun lakeredes med en stærk lak. Hold øje med den sag. Rhodia-kosten er lidt billigere end en god hestehårsfejkekost, men holder den, hvad den lover, er den stærkere og på en vis måde mere effektiv. Hæng altid fejkekosten op eller stil den med børsterne opad, det skåner dem.

Kan vi ikke få børnestrømper

i samme gode kvalitet som Super Stafet, spørger mor til tre: Min mand har haft et par i fire år, og først nu skal de stoppes. Spørgsmålet er gået videre til direktør Braskov for beklædningsfabrikkerne, og han ligefrem hoppede i stolen af henrykkelse. Strømperne kommer nu i august til mindre drenge og piger i

samme kvalitet som super stafet herresokken, sagde han. De er af spun nylon på ydersiden og 100 % ren uld indvendig, højhælsforstærkede og yderligere forstærkede med et specialsoet garn i hæl og tå. Strømperne fås mønstretrikede af ensfarvede garner i to forskellige nuancer.

Drenge vil have cowboybukser

og hvorfor laver FDB dem ikke? Børneoverall kan man få i en udmærket kvalitet i brugsen, men de er ikke på mode i drengeverdenen. De cowboybukser, jeg købte, var der hul på allerede efter en måneds forløb, og billige var de ikke. Det spørgsmål var direktøren ikke nær så glad for. Vi har såmænd drøftet problemet, men mente egentlig, at cowboybukserne var en kortvarig bymode. Vi har taget fejl og siger tak for det lille praj, som har fået os til at tage sagen op igen.

Som De ser, kære læser, har Deres kritik eller ros sin betydning – og man er indenfor FDB glad for al den kontakt, man kan få med dem, der produceres og arbejdes for.

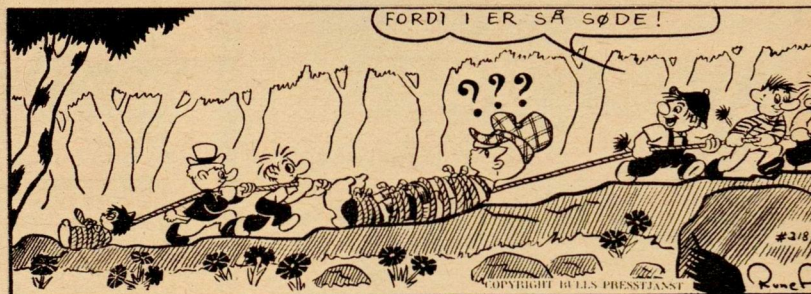
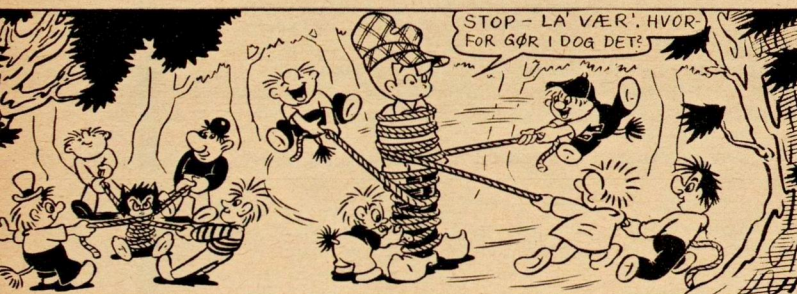
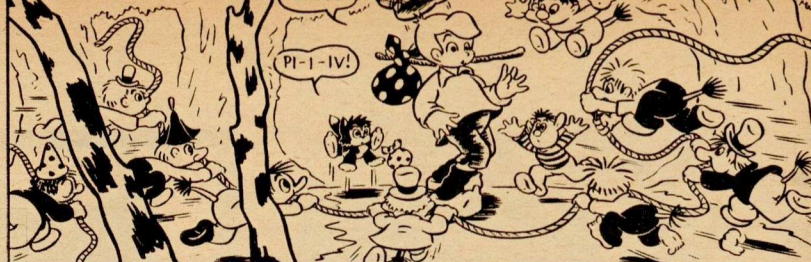
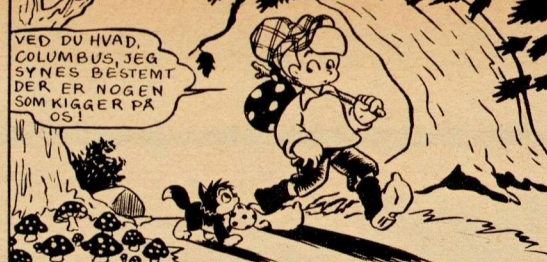
Vanillen er en orkidé

Det er altid rart at have vanilleerstatning (Arovan) i huset til de daglige desserter eller bagværk. Men helt glemme den fine, ægte vanille skal man nu ikke. Den er bedre end den bedste erstatning, og den er ikke så dyr endda. Man får en pæn stang for mellem 0,80–1,00 kr., og den sætter god smag på mindst én liter crème eller ti karameller (1 liter mælk + 8 æg) eller en portion frugtgrød til 8–10 mennesker. For de penge får retterne en virkelig fin smag og fylde. For at få det fulde udbytte af vanillen, når den koges i mælk, fløde eller saft, skal den flækkes med en lille kniv, og man trækker derefter kniven mod den indvendige side af den flækkede vanillestang. Stryg vanillekornene af mod vanillestangen, og læg den i gryden. Mange nøjes med at komme den hele vanillestang i gryden, men så fås ikke halvt så meget smag ud af den, for det er i vanillekornene det meste af

smagen sidder. Til bagværk bærer man sig ad på samme måde, men vanillekornene blandes her med lidt sukker, hvis der ikke skal mælk eller fløde i dejen.

Fra Tahiti til plastposen

Vanille er en tropisk orkidéplante. Der findes Bourbon- og Tahitivanille. Bourbon er den fineste og dyreste, men Tahitivanillen er den mest solgte. FDB køber den på Tahiti, og den sendes her til i lufttætte, forseglede blikkasser, så den kommer frisk og med den fulde aroma i behold ud i brugsforeningerne. Hjemme opbevares vanillen pakket i staniol eller pergamentpapir i glas med låg eller en lille godt tillukket plastpose.

B Ø R N

ER DU EN GOD DETEKTIV?

Martin Schultz er en gammel, velhavende herre. Han har en del slægtninge, som han ikke kan udstå, fordi de i forventning om en anselig arv idelig løber ham på dørene. Den eneste, Schultz bryder sig en smule om, er en nevø, der hedder Frank, og som han af og til skriver til. På grund af sin tiltagende svaghed er han dog ikke i stand til selv at skrive brevene, men dikterer dem til sin husholderske, som så skriver for ham.

En skønne dag dør Schultz, og kort efter kalder sagføreren slægtningene sammen og bekendtgør, at de alle skal dele arven, eftersom den afdøde intet testamente har efterladt sig. På dette tidspunkt rejser Frank, nevøen, sig imidlertid og fremviser et dokument, som han påstår er onklens testamente, skrevet og under-

skrevet med onklens hånd og tilsendt Frank med posten for få dage siden.

Sagføreren, der forundres over dette dokument, henvender sig til en detektiv, som foretager husundersøgelse hos afdøde. Af undersøgelsen fremgår at Schultz's skrivebord hverken indeholder blyant, pen eller blæk, mens man hos husholdersken finder masser af skrivemateriale plus en del skrevne ting.

Frank blev dømt for falskneri. På hvilket grundlag?

Svaret findes på næste side.

EN HELDIG DRENG

Drengen: Kan du se den mand der? Det er sanglæreren på min skole, han er vel nok den grimme mand, jeg kender.

Pigen: Ved du, hvem jeg er? - Jeg er hans datter.

Drengen: Ved du noget om, hvem jeg er?

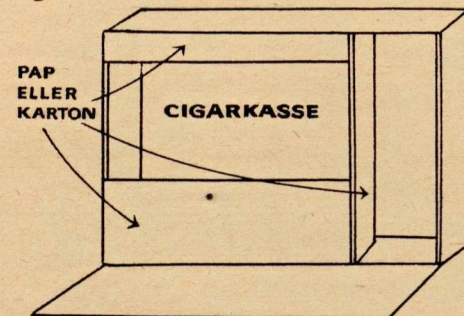
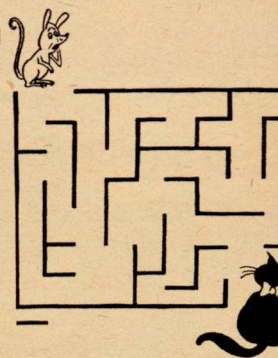
Pigen: Nej.

Drengen: Sikken et held!

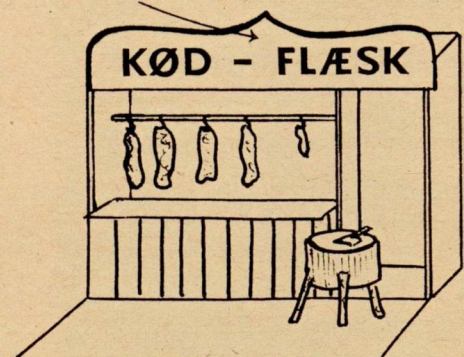
KATTEN EFTER MUSEN

Ole har fået en lille hvid mus, men han har også en kat, og den kan ikke rigtig lade musen være i fred. Derfor har Ole gemt sin mus herinde i labyrinten, og for at den snedige mis ikke skal finde derind må han sætte en låge for.

Hvor skal han sætte lågen?

PAP ELLER KARTON

VI LAVER EN BUTIK

En gammel cigarkasse kan glimrende blive til en lille brugsforening. På billedet ser du hvordan. Dette er en slagterbutik, men du kan jo lave, hvilken slags du vil. - Forsiden og døren laves af pap eller stykker af karton, der bagefter males. Kødet, der hænger i vinduet, kan du forme af modellervoks.

konfirmandrejse i oktoberferien

Nu begynder skolen... konfirmationen nærmer sig... og man tænker vel også på konfirmandrejse. Langt mere end tusinde unge har nu været med på Samvirkes konfirmandrejser. De har været glade for alle de gode oplevelser, og forældrene har været tilfredse med de gode forhold, der på enhver måde blev budt de unge... den venlige ledelse... og ikke mindst rejsens lave pris. Konfirmandrejsen med Samvirke vil give den unge et godt minde. Det er klogt at bestille plads nu. Forlang det udførlige program for rejsen.

afrejse til rivieraen 13. oktober om aftenen, hjemkomst 22. oktober aften. Rejsen koster 445 kr., der dækker alt (undt. lomme-penge): togrejse på res. plads, forplejning under rejsen, ophold og fuld forplejning på ferie-hjemmet Bellosguardo, bagage- og sygeforsikring, udflugter og rundture under dygtige mandlige og kvindelige ledes vejledning.

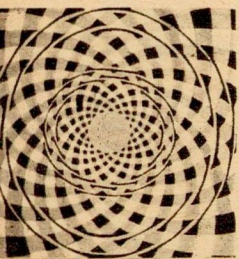
Samvirke

Njalsgade 15. København S

Du ser ikke

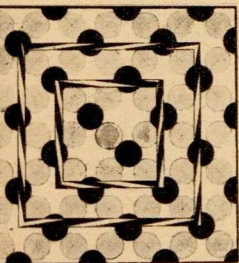
rigtigt!

De tvivlsomme ovaler. Dette er naturligvis fire ovaler, hvoraf de yderste ligger og de inderste står. Du vil sikkert ryste på hovedet og tage en passer til hjælp, hvis vi ikke desto mindre forsikrer dig, at der er tale om fire helt korrekte cirkler. Vil du finde ud af, hvordan du kan tage

så grundigt fejl, må du kikke meget nøje på tegningen, hvorved du vil lægge mærke til, at i de ydre cirkler ligger de hvide, afbrudte striber yderst, mens de i de indre ligger inderst. Da øjet er tilbøjeligt til at overse de hvide linjer, vil de sorte tilsyneladende angive cirkelens yderpunkter.

De skøre firkanter. Firkanterne på denne tegning er vinde og skæve – det kan enhver da se. – Men prøv engang at måle med en lineal, så vil du ikke desto mindre hurtigt blive klar over, at det drejer sig om fuldkomne kvadrater. Grunden til fejltagelsen er, at øjet forvirres, dels af skråstregene inde i firkanternes sider, og dels af de uvedkommende punkter på grundfladerne. Du kan let konstatere dette blot ved at dække punkterne med hvidt papir eller ved at

skære firkanterne ud og betragte dem for sig selv.

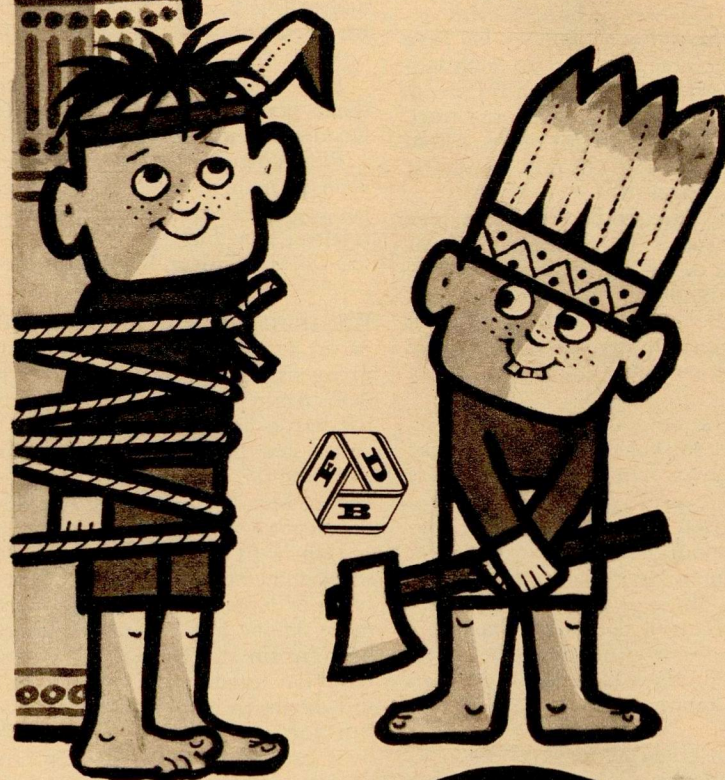
Hvilken er den længste?

Du ser her to korte, tykke bjælker, der er lagt over kors, ved siden af en lang, tynd bjælke – ikkesandt? Nej, tager du et centimetermål til hjælp, vil du opdage, at alle tre bjælker er nøjagtig lige lange, og grunden til din første, urigtige formodning er, dels at de liggende bjælker er tykkere, og dels at de ligger over kors, hvorfor du vil være tilbøjelig til ikke at medregne de usynlige, i krydset liggende yderkanter.

Svar på detektivopgaven. Ved at sammenligne holderskens hånd med forskellene skriver fra hus-
ment var skrevet og underskrevet med hendes
skrift. Nævnen havde kopieret hendes håndskrift i
den tro, at det var onklens. Han var nemlig ikke
klar over, at de breve, han havde modtaget fra
onklen, ikke var skrevet personligt af denne, men
dikteret til husholderen.

„Store Ørn“
- sikke no'en
fine strømper

ja, det er

Stafet

3/1072. Stafet spun 3/4 strømpe med 3 mdr.s slidgaranti og højhælsforstærkning fås mønstret i flere farver og i str. 2-11 1/2. Str. 5..... **kr. 6,35**

3/1007. Den nye Super Stafet – udvendigt af stærkt spun perlon, indvendigt af blød og behagelig uld – er højhælsforstærket og med 3 mdr.s slidgaranti. 3/4 strømpen i ensfarvet mønsterstriking fås i str. 2-9 og koster for str. 5..... **kr. 6,35**

3/1057. Stafet 3/4 strømpe af blød uld blandet før spindingen med slidstærkt perlon. Strømpen er tå- og højhælsforstærket. Mønstret i str. 2-11 1/2. Str. 5..... **kr. 6,45**

- et kvalitetsprodukt fra FDB

LØBET HJEMMEFRA

FORTÆLLING AF HANS KIRK

TEGNING AF LISBETH

EGON! Et vindue på fjerde sal blev smækket op, og en skarp kvindestemme kaldte skingrende i den grå, snævre gade. En ni års knægt smuttede væk fra en klynge snakkende børn, dukkede ned i grønthandelen i kælderens, hvis dør stod belejligt på klem, og var på et øjeblik godt skjult mellem kurve og avispapir bag disken. Der sad han og hørte plejemoderen kalde. Men Egon skulle ikke have noget af at komme op netop nu. Han vidste af bitter erfaring, at på den tid af dagen var hun værst at have at gøre med. Det var klogest at vente, til manden kom hjem, så var de i hvert fald to om at døde hendes arrigskab.

Døren fra værelset bag butikken blev åbnet, og fra sit skjul så drengen et par krumme ben og et par uhyre sivsko. Nå, det var bare Andersen, han var flink nok. Grønthandleren stod lidt og kiggede rundt i den halvmørke butik, så stavrede han igen ind i stuen, men lod døren stå på klem.

– Jeg synes, det var li'som døren gik, sagde han til sin kone. Men der var ikke no'en. Hør, hvor hun skaber sig derovre på fjerde sal.

Fru Andersen trykkede sit runde, venlige ansigt mod ruden og kiggede over mod genbohuset. – Egon! lød stemmen derovre fra. – Eg-o-n! Hvor er du henne?

– Det er li'egodt den værste kælling i hele gaden, sagde Andersen. De siger, hun prygl drengen så umanerligt. Men når tilsynet kommer, er hun så sød som sukker...

– Drengen er da ellers skikkelig nok, sagde fru Andersen.

– Ja, men hvor længe varer det? sagde grønthandleren.

– Sådan en flink, lille fyr, sukkede fru Andersen. Det er sørgeligt at tænke på... kærlighed og godhed har han aldrig kendt, den lille stakkel.

EGON havde hørt samtalen, mens han sad musestille under disken. Han havde aldrig kendt sin mor, og med sine ni år var han vant til en verden af skælsord og klø, hvor det bare gjaldt om at klare sig igennem, som man kunne bedst. Kærlighed og godhed – Egon følte en sær varme i sinde. Det kunne nu være rart, om der var nogen, der brød sig om en – sådan.

Han sneg sig ud af butikken, og efter

et forsigtigt blik op mod plejemoderens vindue pilede han om hjørnet ned i en sidegade. Her stillede han sig i en port, hvor han kunne holde øje med kælderbeværtningen længere nede i gaden, hvor han vidste, plejefaderen sad. Når man fulgte i hælene på ham hjem, gik det sjældent så galt. Der gik en timestid, før plejefaderen dukkede op af ølkælderens, og Egon løb hurtigt efter ham. Så snart plejemoderen hørte deres trin på trappen, rev hun døren op.

– Nå, der kommer du endelig, snerrede hun ad manden. Du sidder bare på beværtning og hælder i dig, mens en anden må slæbe fra morgen til aften!

I det samme fik hun øje på drengen, som havde holdt sig skjult bag plejefaderen, og nu fo'r hun løs på ham.

– Kommer du nu, din hvalp, sagde hun. Her har jeg råbt og skreget, men når man har brug for dig, skal du nok humme dig. Hvad fornøjelse har man egentlig af sådan en lille bandit? Den smule, din skidt mor betaler, går til tøj hver skilling... og fræk og løgnagtig er du...

Hun kunne i øjeblikket ikke finde passende skældsord og gav ham i stedet en knaldende lussing.

Plejefaderen satte sig ved bordet for at vente på maden. Hans øjne faldt på drengen, og der kom ligesom et skær af medfølelse i hans blik.

– Gift dig aldrig, Egon, brummede han.

KÆRLIGHED og godhed! De to ord havde på en mærkelig måde brændt sig ind i drengens sind, og han kunne ikke glemme dem. Andre børn havde en rigtig mor, og det havde han jo også. Hun var et eller andet sted på landet, og han mindedes ganske svagt, at han vist en gang havde set hende. Men hvorfor måtte han ikke være hos hende? Kærlighed og godhed!

Han lå på sofaen i stuen, og inde fra sovekammeret hørte han plejeforældrenes tunge åndedrag. De sov trygt, og hvis han turde, kunne han sagtens finde det sidste brev fra sin rigtige mor i kommodeskuffen. Han listede ud af dynerne og lyttede ved døren, de sov stadig trygt. Så tændte han forsigtigt lyset og åbnede skuffen, hvor han vidste brevet lå. Han fandt det, tog det ud af konvolutten og stavede sig igennem det:

– Kære fru Larsen. Jeg håber, drengen har det godt, og sender hermed pengene. Fejler han noget, må De love mig at skrive. Med højagtelse Kristine Holm, Strandgården, Blourød pr. Hillested.

Hillested, den by vidste han nok, hvor lå. Den kendte han fra Danmarkskortet i skolen. Og når man først var der, kunne han sagtens spørge sig frem til Blourød og Strandgården, hvor hans rigtige mor boede.

Tidlig næste morgen løb Egon hjemmefra. Ude i spisekammeret fandt han et par brødhumper, som han stak til sig, for vejen var vist lang. Så smuttede han ud ad døren og gik ned ad den morgen-

friske gade. Han havde penge nok til at tage sporvognen, så langt den kørte. Resten af vejen måtte han gå på sine ben. Da han var kommet et par mil udenfor byen, satte han sig i grøftkanten og tog sig en bid brød. En lastbil kom kørende imod ham, og han rejste sig hurtigt og vinkede til den, for det ku' da være, chaufføren var flink.

Vognen standsede, og en tyk, godmodig chauffør tog ham i øjesyn.

– Kravl op ved siden af mig, knægt, brummede han. Du er vel ikke stukket af hjemmefra?

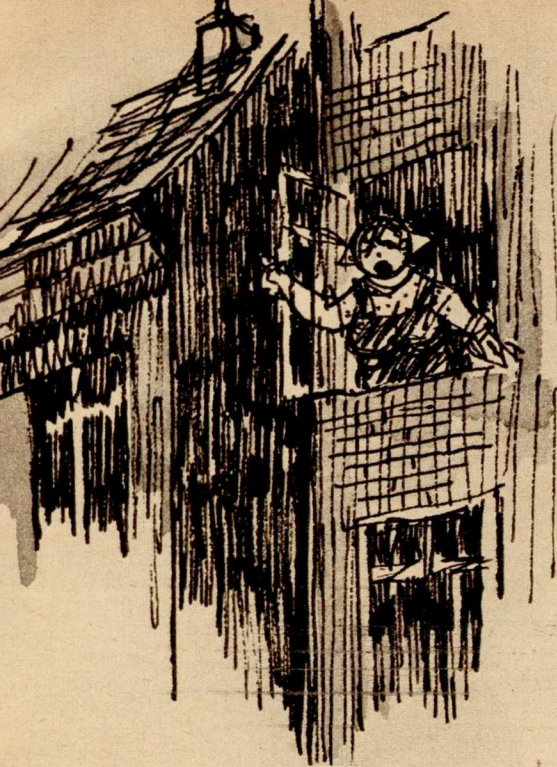
– Nej, løj Egon. Jeg skal bare besøge min bedstemor, og hun bor oppe ved Hillested. Og så fik jeg lov til at gå hele vejen for at spare billetten.

Bilen rumlede ud ad landevejen, og hver gang den passerede en kilometersten, nikkede Egon tilfreds. Det var vel nok en tjans! Men da de havde kørt tre mil, standsede vognen ved en sidevej.

– Nu kan du ikke køre med mere, sagde chaufføren. Du skal bare blive ved lige frem efter næsen, så kommer du til Hillested. Farvel og hils din bedstemor.

EGON opdagede snart, at to mil var længere, end han havde tænkt. Han måtte holde lange hvil og var så øm i fødderne, at han knap kunne gå. Der bød sig ikke mere nogen lejlighed til at komme op at køre, og den sidste kilometer slæbte han sig afsted. Det var sent, før han var i Hillested, på et ur så han, at klokken var

halv ni. Nu havde de nok meldt til politiet, at han var stukket af.

Han standsede en mand på gaden og spurgte om vejen til Blourød. Manden forklarede det, og Egon vovede at spørge, om der var langt.

– Åh, en halv mils vej, sagde manden. Det er ikke noget at snakke om for en rask dreng.

Nej, men når den raske dreng havde travet fra tidlig morgen og var så træt, at han havde mest lyst til at smide sig på den bare jord og sove – så var en halv mil ikke så ganske lidt! Men Egon måtte videre. Da han nåede til Blourød, var der lukket og slukket i huse og gårde. En cyklist kom forbi, og Egon standsede ham og spurgte om vej til Strandgården.

– Du skal hen forbi smedien, sagde manden. Når du drejer ad vejen tilhøjre, er det den anden gård på venstre hånd. Der er ti minutters gang, når du går rask.

Egon gik ikke rask. Men omsider stod han udenfor en lille bondegård. Han vovede ikke at banke på, men smuttede ind i laden og borede sig ned i en bunke hø. Han faldt i søvn med det samme.

Han vågnede ved, at nogen ruskede i ham. Det var en midaldrende mand med venlige, grå øjne. Egon tumlede søvndrukken op.

– Hvad er du for en svend? spurgte manden. Hvordan i alverden kommer du her?

– Jeg er kommet gående, hviskede drengen forvirret og bange.

– Er du kommet gående, sagde manden og lod uhyre forundret. Og jeg var endda sikker på, at du var kommet flyvende ind i laden på et kornneg.

Egon gloede forbavset på ham, og manden daskede ham godmodigt.

– Men du ser jo ellers meget skikkelig ud, sagde han. Nu kan du gå med ind og få morgenmad, og bagefter kan vi tage dig i forhør.

Drengen fulgte benovet efter ham ind i køkkenet, hvor en kone var ved at lave kaffe ved komfuret.

– Her skal du se, Kristine, der er kommet gæster i gården, sagde han. Jeg fandt ham ude i laden.

Egon så med bankende hjerte på konen. Hun var lille og spinkel med milde øjne, og hun hed Kristine og var altså hans mor.

– Hvad hedder du? spurgte hun.

– Egon.

Det gav et sæt i hende, og hun blev stående med kaffekanden i hånden. Der var undren i hendes blik, men også angst. Egon forstod det godt, men hans mor skulle ikke være bange, han skulle ikke sige noget.

– Jeg er altså stukket hjemmefra, sagde han. Og da jeg ikke kunne gå længere, krøb jeg ind i laden...

– Hvorfor løb du hjemmefra? spurgte manden.

– Jeg ville så gerne på landet nu i sommerferien, sagde Egon og undveg hans blik. Og jeg tænkte, at jeg måske selv ku' finde en plads.

Manden sad et øjeblik og trommede med fingrene i bordpladen. Han så fra drengen hen på Kristine, mens han alvorlig overvejede et eller andet.

– Nåja, sagde han endelig. Når du er kommet, må du vel hellere blive. Men så må vi vel have skrevet til dine forældre om, hvor du er havnet.

EGON var enig med sig selv om, at flinkere mand end Holm havde han aldrig i sine dage truffet. Han var fuld af løjer fra morgen til aften. Med Kristine var det en anden sag. Hun var meget stille og så på ham med sine gode øjne. Tit så det ud, som om hun havde grædt. Undertiden når de var alene, gav hun ham et ømt kærtegn, klappede ham på kinden eller strøg ham over håret.

Tiden løb så hurtigt, som den aldrig var gået for ham før, og snart var der kun tre dage, til han skulle hjem og i skole igen. Hjem til prygl og skænd og onde ord. Holm havde sagt, at han selv ville følge ham ind til byen, men hvis han gjorde det, ville han måske opdage noget, han helst ikke skulle vide. Egon var ikke dum, han forstod nok, at hans mor holdt af ham, men hun kunne altså ikke kendes ved ham. Der var ikke anden udvej, han måtte forsvinde ligeså stille. Stikke af!

Den sidste dag sad Egon alene ude i haven efter morgenmaden. Skulle han afsted, måtte det være nu. Men han ville ikke gå uden at sige farvel til sin mor. Han fandt Kristine i køkkenet.

– Jeg vil bare sige tak... fordi jeg fik lov til at være her, sagde han, og der var gråd i hans stemme. Hvis at Holm skal følge mig ind, bliver den jo gal...

– Hvad bliver den? sagde konen forskrækket.

– Jo, så opdager han, at du er min mor, hviskede Egon. Og måske bliver han ked

af det, så nu glider jeg li'så stille... Farvel.

Han kunne ikke sige mere, men vendte sig for at gå. Kristine greb drengen.

– Egon, jeg skal tale med ham, sagde hun. Vent her så længe, min egen dreng.

Egon så tåreblændet efter hende. Han følte endnu hendes kind mod sin. Kærlighed og godhed, sådan var det jo det hed...

Hun gik ud i stalden til sin mand. De talte længe sammen. Til slut lagde manden sin arm om hendes skulder.

– Herregud, bitte Kristine, jeg vidste jo godt, at din første kæreste døde, før I blev gift, og du havde fået et barn med ham, sagde han alvorligt. Hvorfor har du holdt det hemmeligt, at drengen levede? Alle troede jo, at han var død... men mig kunne du gerne have vist tillid.

– Jeg var så bange for, at det skulle skille os, græd hun. Ah, hvis du vidste, hvor strengt jeg har haft det.

Manden gik hen til stald døren og stirrede en stund ud i solskinnet.

– Knægten har altså opdaget, hvem der er hans mor? spurgte han.

– Ja, svarede Kristine. Jeg vidste jo ikke, at de var så hårde mod ham.

Han har en god karakter, sagde Holm. Han tænkte først og fremmest på dig, trods sin ensomhed. Hør nu, Kristine, kunne du ikke tænke dig at sætte din dreng i pleje hos mig?

Han ventede ikke på svar, men gik i forvejen ind i køkkenet. Han gik hen til Egon og lagde sine hænder på drengens spinkle skuldre.

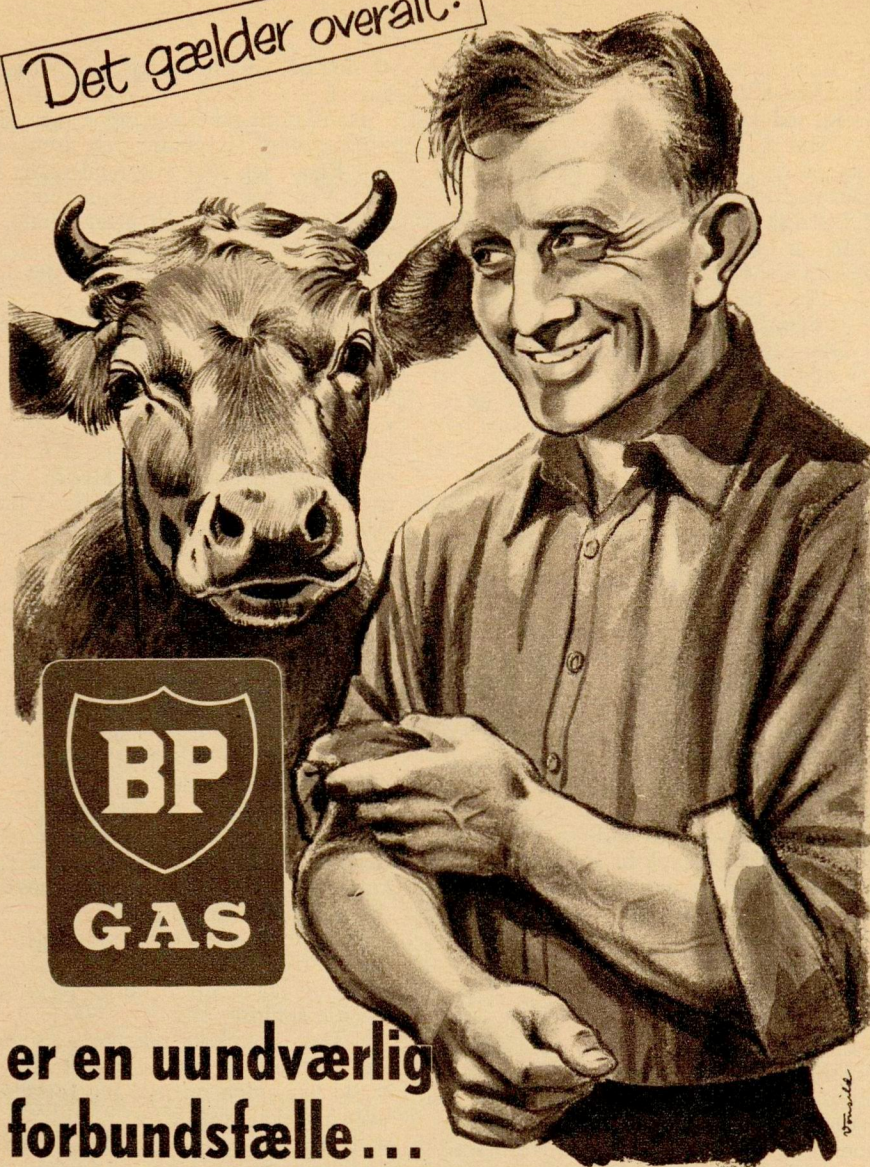
– Det var måske ikke helt forkert, da jeg troede, du var kommet flyvende, sagde han. Men nu skal jeg fortælle dig, hvad jeg skal bestille i eftermiddag. Først skal jeg skrive til dine plejeforældre, at de ikke mere får dig at se. Og så skal jeg hen og snakke med skolelæreren, om han har plads til dig i skolen. Gå du nu ud til din mor, siden du selv har fundet hende...

**Brug danske
vatfiltre til
dansk mælk
forlang**

**DANA
VATFILTRE**

Det gælder overalt:

er en uundværlig
forbundsfælle...

-også for landmanden

I dag er det f. eks. en let sag for ham at opnå fuldstændt staldhygiejne. Der kræves blot en af de praktiske og økonomiske BP GAS spandevarmere. Gælder det den mest økonomiske kogning af foderkartofler, anvender han BP GAS kartoffelkokeren . . . og trænger landmanden efter dagens slid til et varmt og dejligt brusebad, ja, så kan han let få det ved hjælp af en BP GAS vandvarmer . . . som forøvrigt også kan tilsluttes varmtvandshane og give indtil 13 liter varmt vand i minuttet. Tal med den nærmeste BP GAS forhandler - der er altid en i nærheden.

BP GAS A/S

Hovedkontor: Havnegade 4, Aarhus - tlf. 3 69 22

FYLDESTATIONER:

Aarhus: Søren Frichsvej 6,
tlf. 3 69 33

Fredericia: Strandvejen,
tlf. 2770

Køge: Sdr. Molevej,
tlf. 1700

HJEMMETS TEKNIK

HVOR MEGET KAN MAN ORDNE SELV?

I BILENS barndom kunne enhver finger-nem mand, der var i besiddelse af en svensknøgle, klare en genstridig motor - siden er det blevet betydelig vanskeligere. Men nutidens „det-klarer-vi-selv“-mentalitet har genskabt de motorkørendes interesse for selv at klare problemerne - i hvert fald de mindre. I denne og nogle følgende artikler vil vi derfor vise vore motorinteresserede læsere, hvilke reparations- og vedligeholdelsesarbejder man selv kan klare for en beskeden udgift.

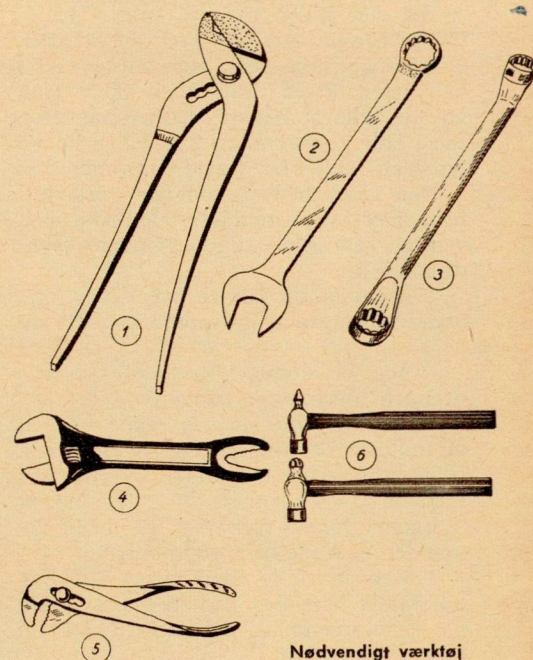
Den vigtigste forudsætning for at give sig i kast med en benzinmotor er, at man kender sin egen begrænsning. Se vort lille skema igennem, så De ved, hvilke ting, De selv kan tage fat på, og hvilke De skal overlade til mekanikeren.

En anden forudsætning er en vis portion håndelag. Den erhverver man sig ret hurtigt - hvis man een gang for alle anskaffer sig det special-værktøj, der hører til det pågældende motormærke.

I denne forbindelse er det også klogt at huske instruktionsbogen fra forhandleren - eller man anskaffer sig et såkaldt „service-blad“ over motorens ædlere dele, så man ved, hvilke dele, der hører sammen, og hvor de skilles ad.

Først og fremmest har man brug for en solid donkraft og en kraftig hjulnøgle.

Man står sig ved at købe en såkaldt „krydsnøgle“ - et stykke værktøj, der åbner mulighed for solid tilspænding af

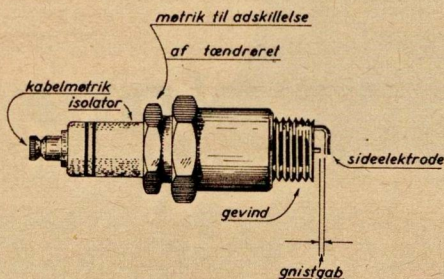
Nødvendigt værktøj

ikke mindre end fire forskellige størrelser af hjulbolte.

Vor illustration viser en samling af det mest nødvendige værktøj:

Poligrip-tangen (1) – også kaldet „vandpumpetangen“ – er velegnet til en mængde opgaver, idet den har indstillelig gribevidde og har riflede kæber, så den også kan bruges som rørtang.

Skruenøglerne (2 og 3) anskaffes, så de passer til alle motorens forskellige skruer, engelske og amerikanske motorer bruger møtrikker i tommemål – europæiske anvender millimetermålet. „Stjernen“ – den faste nøgle nr. 3 og øverste ende på nr. 2 anvendes på vanskeligt tilgængelige steder, idet den kun skal drejes 30 grader for hvert „skift“.

De enkelte dele på tændrøret ses af denne tegning. Gnistgab er afstanden mellem midter- og sideelektroden.

„Svensknøglen“ (4) er indstillelig i den ene ende og har et „alligatorgreb“ i den anden, særligt anvendelig til hold om runde eller kantede emner. Husk at lægge presset på nøglens løse kæbe, idet den ellers let smutter.

„Papegøje-tangen“ er poligrip-tangens lillebror og finder særlig anvendelse i reparationsarbejder på instrumenter, karburator og lignende småting.

Hamrene (6) findes i forskellige ty-

per, og sortimentet bør iøvrigt suppleres med en gummihammer, så man kan banke uden at sætte mærker.

Desuden vil man før eller senere få brug for følgende: En stor og en lille skruetrækker, en bidetang, en stålborste, en tændrørssøger, en trykmåler og eventuelt en pol-finder til undersøgelse af elektriske installationer. Endelig er en smørekande uundværlig.

Det er normalt god økonomi at udskifte samtlige tændrør i motoren efter ca. 15.000 kilometers kørsel – men ind imellem skal tændrørene renses og befries for det lag kul og sod, som forbrændingen i cylindrene afsætter på elektroderne. Dette gøres med en stålborste, men der kan også dannes kul i tændrørets indre, hvorfor man må skille hele røret ad. (Brug kun tændrør, der kan adskilles – de er mest økonomiske). Tegningen angiver, hvilken møtrik, der skal løsnes.

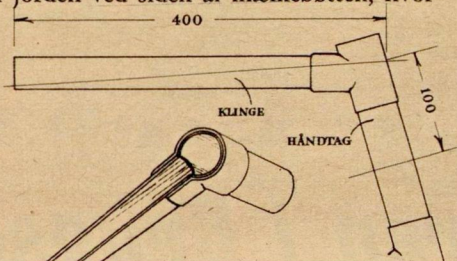
Under varmepåvirkningen af tændrøret vil de to elektroder efterhånden flytte sig en smule fra hinanden. Tændrøret skal derfor efter endt rensning justeres, hvilket sker med en bladsøger, som kan købes hos alle autoforhandlere. I motorens instruktionsbog står anført hvilke typer tændrør, der skal anvendes, og disse tændrør har hver deres egen elektrodeafstand, som skal overholdes.

Når tændrøret igen skal anbringes i cylinder-blokken, husker man mellemringen, som sikrer den absolutte tilspænding, og det er iøvrigt klogt kun at skrue eet rør ud ad gangen.

Hvis man har mistanke om, at et tændrør ikke arbejder rigtigt, kan man undersøge det gennem en kortslutning. Man forbinder simpelthen tændrørets top med motorblokken, f. eks. gennem en skrue-trækker med isoleret skaft. Herved udelukkes gnisten fra cylinderen, og motoren skal med det samme give sig til at „hikke“.

MÆLKEBØTTEKRIG MED BLANKE VÅBEN

MÆLKEBØTTER bekæmpes i dag så vidt muligt med kemiske våben, men med uforsigtighed kan denne metode give bag-slag, fordi de kemiske midler også kan ødelægge pryplanterne. Hvis man fore-trækker den gode gamle metode med at trække mælkebøtterne op, kan man effektivisere kampen med dette morderiske våben, fremstillet af dele fra et gammelt cykkelstel. Klingen jages simpelthen ned i jorden ved siden af mælkebøtten, hvor-

efter man rokker lidt frem og tilbage med skaftet. I masser af tilfælde løsnes roden, hvorefter den kan trækkes op i hel tilstand.

OLIEFYR

AMANDA
oliefyrr til mindre kedler

EGRO-DAN
oliefyrr til større kedler.

Levering, montering og service
overalt i landet.

Få nærmere oplysning i
BRUGSEN.

TECTUM

AMBA · VIBY J.

Det ordner vi selv:

Tændrørjustering
Strømfordeler
Tændingsindstilling
Rensning af benzinpumpe, karburator og
luffilter
Indstilling af karburator og lygter
Hjulsift
Oliesift

Det spekulerer vi først på:

Gennemsmøring
Udskiftning af platin
Adskillelse af karburator
„Tune up“

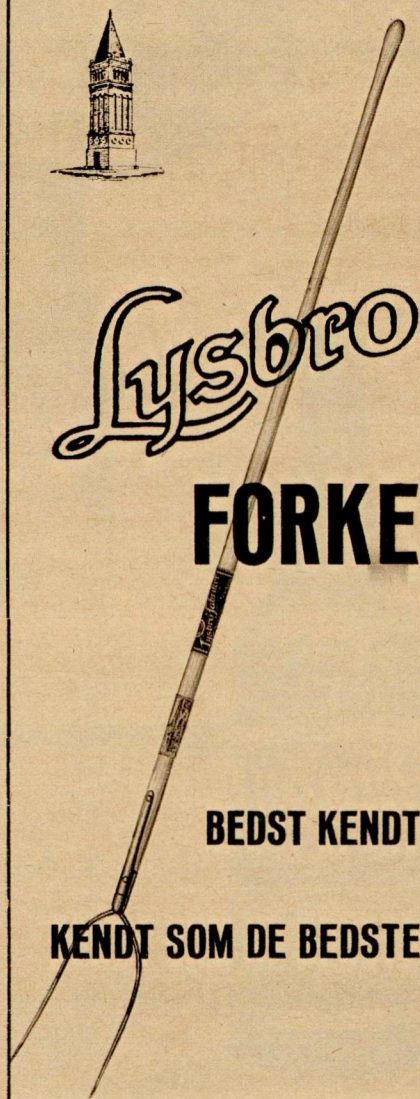
Det lader vi mekanikeren om:

Hovedreparation
Ventilslibning
Justering af brems, kobling og hjul
Alle former for adskillelse af motor

Lysbro

FORKE

BEDST KENDT

KENDT SOM DE BEDSTE

LYSBRO FABRIKER · SILKEBORG

Nurén - landets mest solgte

NURÉN er rengøringens universal-middel, det er så nemt - blot nogle dråber, så bliver alting rent og fint som aldrig før. NURÉN klarer det hele - opvask, rengøring, pletrensning og vinduespudsning. Og det er slet ikke tilfældigt, at flydende NURÉN er det mest solgte rengøringsmiddel i landet.

STATSBIBLIOTEKET
ÅRHUS

1/4 flaske 1.40

og så får De endda dividende på

Nurén i Brugsen